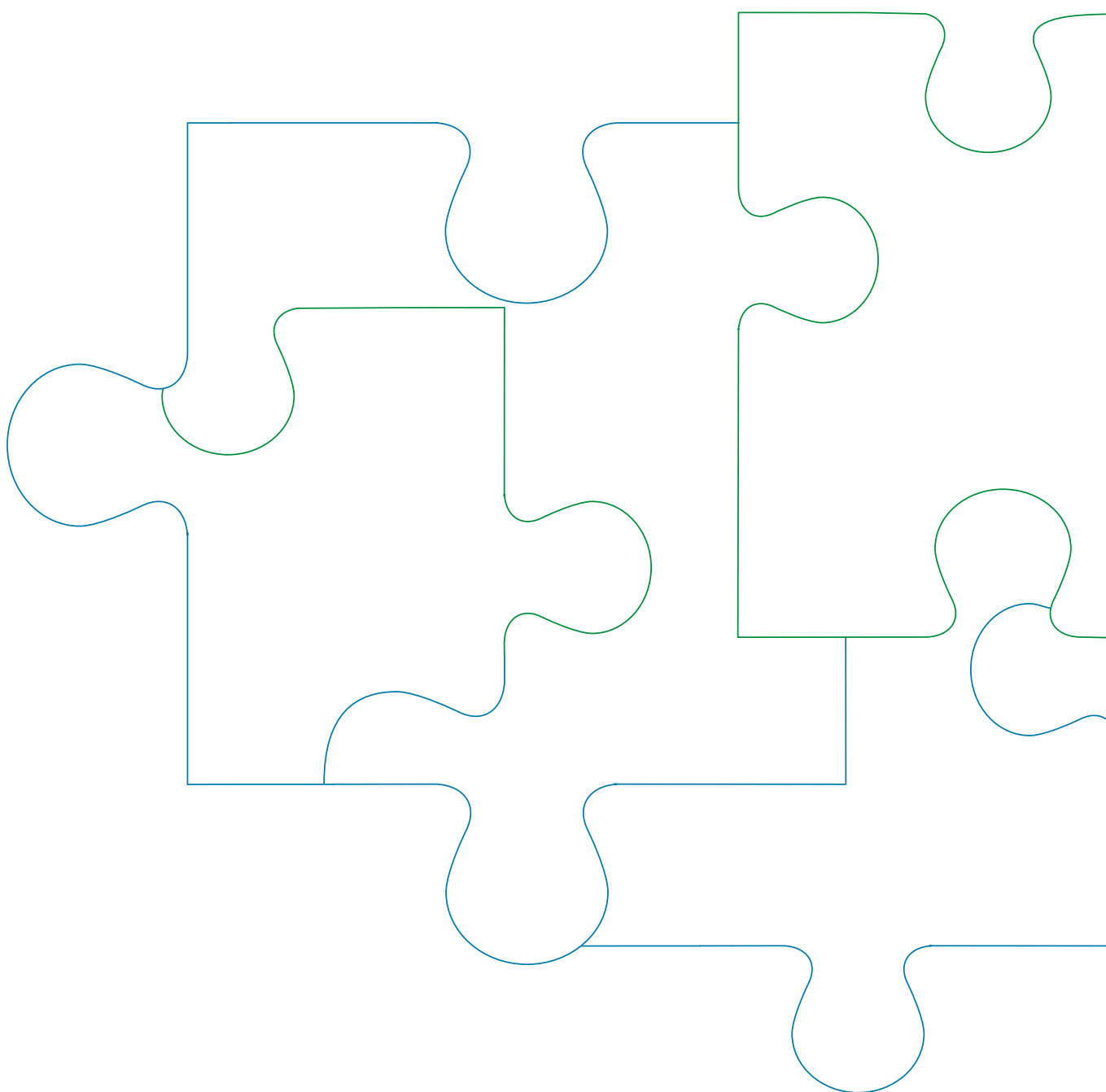

Norge i Europa

2021

Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU

Utenriksdepartementet

Norge i Europa	2021
Regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU	

Innhold

Innledning	5	Vern av personer som varsler om misligheter og lovbrudd	21
Et trygt Europa	7	Ordnet arbeidsliv	21
Sikkerhet og forsvar	7	Framtidsrettet næringsliv	23
Inkluderende samarbeid	9	Blå muligheter	24
Justis- og politisamarbeid	10	Digitalisering og elektronisk kommunikasjon	25
Helse	11	Kultur, kreativ næring og urban utvikling	26
Giftfritt miljø	12	Et ansvarlig Europa	28
Trafikksikkerhet	13	Helhetlig migrasjonspolitikk	28
Et fritt Europa	14	Klima og energi	30
Individuelle friheter og rettigheter	14	Bærekraftig transport og luftfart	32
Rettsstat og sterke sivilsamfunn	14	Forvaltning av naturressurser	33
Respekt for folkeretten	15	Arktis	34
Kultur og kultursamarbeid	16	Marin forsøpling, plast og sirkulær økonomi	35
Et økonomisk sterkt Europa	17		
Videreutvikling av det indre marked	17		
Sikre og effektive kapital- og finansmarkeder	20		

Innledning

Ved inngangen til 2021 fortsetter koronapandemien å prege oss i Europa. De helsemessige og økonomiske konsekvensene er enorme og pandemien vil få stor betydning for den internasjonale utviklingen og måten vi samarbeider på i årene framover.

Covid-19 har for alvor tydeliggjort hvor sårbare vi kan være – som mennesker, som samfunn, som nasjonalstater. Pandemien viser klart at mer – og ikke mindre – samarbeid mellom land er det eneste realistiske alternativet for å bekjempe grenseoverskridende helsetrusler. For Norge har samarbeidet med EU gitt avgjørende bidrag til vår nasjonale håndtering av covid-19.

Koronapandemien har vist oss nettopp hvor vanskelig det kan være når internasjonalt samarbeid bryter sammen, og globale markeder og forsyningskjeder kollapser. Eller når vi som land er for lite til alene å nå opp i kampen om knappe ressurser. Gjennom tett samarbeid med EU kan vi sikre tilstrekkelig tilgang til vaksiner til Norges befolkning.

Mange nordmenn ble strandet i utlandet våren 2020 fordi reiserestriksjoner ble innført i store deler av verden. Mange fikk vi hjem ved å sette opp norske flyvninger. Nordisk samarbeid var også svært viktig. Men for flere av de strandede var det avgjørende at vi kunne delta i EUs krisehåndteringsmekanisme, som muliggjorde deres hjemreise på en trygg måte. Det viser viktigheten av å ha et sterkt institusjonelt rammeverk gjennom EØS-avtalen – som også gjør oss til del av et større europeisk fellesskap. Vi har delt alt fra kunnskap og vurderinger, til konkrete leveranser som hansker og medisinsk bistand. Da det norske innsatsteamet NOR EMT (Emergency Medical

Team) bisto sine italienske kolleger i Lombardia våren 2020, ga det dem sårt tiltrengt personell, og vi fikk verdifull erfaring i retur. Europeisk solidaritet er en verdi som redder liv. Regjeringen har derfor to hovedprioriteringer i arbeidsprogrammet for 2021: Samarbeidet med EU om helse skal intensiveres, og den felles innsatsen for å komme sterkere ut av krisen skal styrkes.

Håndteringen av pandemien var hovedsaken for EU i 2020, og kommer til å stå sentralt også i 2021, men andre langsiktige prosjekter stopper ikke opp av den grunn. Sentralt for EU er arbeidet med Europas grønne giv (European Green Deal). Gjennom 2020 har Europakommisjonen fremmet en rekke strategier og handlingsplaner for å underbygge den ambisiøse planen som på én og samme tid er EUs vekststrategi, EUs oppfølging av 2030-agendaen og gjennomføringen av klimaforpliktelsen i Parisavtalen. Målet er å gjøre Europa til verdens første klimanøytrale kontinent innen 2050.

Dette er nå politikken til vår største handelspartner og de fleste av våre nærmeste nabo-land. Europas grønne giv vil derfor ha stor betydning for Norge, både direkte gjennom det formaliserte og omfattende samarbeidet Norge har med EU og mer indirekte gjennom de standarder og modeller som EU definerer i den grønne omstillingen i bred forstand. Mange av ambisjonene skal omsettes i regelverk som vil bli bindende for Norge gjennom EØS-avtalen. Europakommisjonen vil i juni 2021 legge fram en stor pakke med regelverk som skal gjøre EU i stand til å møte det forsterkede klimamålet for 2030 om å kutte utslippene med minst 55 prosent. Vi vil følge nøye med på, og gi innspill til, utviklingen av dette regelverket, slik EØS-avtalen gir oss mulighet til.

Regjeringen har gitt sin fulle støtte til den grønne given og vil være en aktiv og relevant partner for EU i dette arbeidet. Det er i norsk interesse at EU lykkes, økonomisk og politisk. Utslippene må kuttes for å nå målene i Paris-avtalen. Med grønne tiltak følger flere jobber og økt økonomisk aktivitet. Europas grønne giv vil åpne nye muligheter i vårt viktigste marked. Vi vil bidra til at norsk næringsliv skal kunne gripe disse mulighetene, støttet opp av sterke norske forsknings- og innovasjonsmiljøer.

Havsatsingen er fortsatt en strategisk prioritet for regjeringen og hav er en viktig del av Norges samarbeid med EU innenfor en rekke sektorer. Et av regjeringens viktigste internasjonale initiativer, høynivåpanelet for en bærekraftig havøkonomi (Havpanelet) som ble initiert av Norge i 2018, la fram sin sluttrapport i desember 2020. Oppfølgingen av Havpanelets konklusjoner har høyeste prioritet i norsk internasjonal havpolitikk i 2021. Vi ønsker å sikre EU og sentrale medlemsland som støttespillere i gjennomføringen av Havpanelets konklusjoner. Spesielt viktig er det å få oppslutning om 100%-tilnærmingen, som innebærer at alle havområder under nasjonal jurisdiksjon blir forvaltet bærekraftig innen 2030.

De siste årene har vært preget av Storbritannias uttreden av EU. Den prosessen er nå avsluttet, men det vil ta tid før vi ser de langsiktige konsekvensene av at Storbritannia har valgt en mindre forpliktende tilnærming til europeisk samarbeid. Regjeringen er trygg på at EØS-avtalen sikrer

norske interesser, norske arbeidsplasser, velferd og økonomi langt bedre enn den type frihandelsavtale som nå er framforhandlet mellom EU og Storbritannia. Det skal vi hegne om.

Vi har lagt bak oss flere år der internasjonalt samarbeid har vært under press. Enkelte land har valgt mer proteksjonisme og alenegang, men pandemien har tydelig demonstrert at det er feil medisin. Effektiv håndtering av globale kriser krever mer internasjonalt samarbeid – ikke mindre. Gjennom medlemskapet i FNs Sikkerhetsråd tar Norge ansvar for å opprettholde og videreutvikle det internasjonale samarbeidet og den rettsorden vi er avhengige av som nasjon, og medlemskapet gir oss økt relevans også i det europeiske samarbeidet. Pandemien har også vist at EU er vår nærmeste samarbeidspartner, og at EØS-avtalen gir oss en særstilling i dette samarbeidet.

Dette arbeidsprogrammet viser hvordan vi vil følge opp de viktigste EU-sakene framover, fordi vi er avhengige av og tjent med internasjonale og forutsigbare spilleregler. Og det er nettopp det EØS-avtalen gir oss: forutsigbarhet, felles regler og like rettigheter for norske borgere og norsk næringsliv i hele EØS-området. Mer internasjonalt samarbeid – ikke mindre, fordi vi er bedre sammen.

Ine Eriksen Søreide
Utenriksminister

Et trygt Europa

Den mer uforutsigbare sikkerhetssituasjonen i og rundt Europa de siste årene har ført til større oppmerksomhet i EU om unionens evne til å ivareta indre og ytre sikkerhet. Dette reflekteres blant annet i EUs globale strategi. Det er i norsk interesse – både sikkerhetspolitisk og økonomisk – å samarbeide tett med EU og EUs medlemsland for å fremme sikkerhet og forsvar, og justis- og politisamarbeid i Europa.

Sikkerhet og forsvar

Samarbeidet innenfor EUs felles sikkerhets- og forsvarspolitik er preget av betydelig dynamikk, gjennom iverksetting av flere initiativer, som permanent strukturert samarbeid (PESCO) og EUs forsvarsfond (EDF). I tillegg kommer europeiske initiativer utenfor EUs strukturer, som Det europeiske intervensjonsinitiativet (EI2), der Norge i 2019 ble tatt opp som medlem. Kommisjonen legger fortsatt trykk på iverksetting av forsvarsinitiativene og romfart, og den nye dynamikken på det forsvarsindustrielle området ses i økende grad i sammenheng med utviklingen av EUs indre marked. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom etableringen av et nytt generaldirektorat i Kommisjonen med kombinert ansvar for det indre marked og forsvarsindustri/romfart.

Fra norsk side støtter vi at EU tar en større sikkerhetspolitisk rolle, i samarbeid og forståelse med NATO. Regjeringen vil derfor i 2021 fortsette arbeidet med å styrke det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet med EU. Dette innebærer bl.a. å videreutvikle den sikkerhetspolitiske dialogen og samordningen med EU, inkludert sikkerhetspolitiske seminarer og konsultasjoner, løpende informasjonsutveksling med Kommisjonen, Europaparlamentet og Rådet, samt også dialog med utvalgte medlemsland. Vi

vil også legge vekt på å styrke det praktiske samarbeidet, gjennom å se på mulighetene for fornyet deltakelse i EU-ledete operasjoner og treningsmisjoner. Vi vil etter invitasjon også fortsette med å delta i EUs krisehåndteringsøvelser.

Som del av Stortingets behandling av neste langtidsplan for forsvaret, vedtok et bredt flertall at Norge skal delta i EDF fra programmet iverksettes i 2021. Dette vil regjeringen følge opp. Norsk forsvarsindustri er sterkt eksportrettet, med Europa som et betydelig marked. For norsk forsvarsindustri og forsvarsforskning er EDF derfor et viktig tiltak for å sikre adgang til det europeiske markedet, og samtidig kunne delta i utviklingen av relevante forsvarskapabiliteter.

EDF-forordningen åpner for at EØS/EFTA-landene kan delta på linje med EU-land, og Norges deltakelse vil være med grunnlag i de rettigheter og plikter som følger av EØS-avtalen. Fra norsk side vil vi aktivt følge opp de muligheter som ligger i deltakelsen i EDF, inkludert gjennom nær dialog med Kommisjonen, og samarbeid internt mellom norske myndigheter, forskningssektoren og forsvarsindustrien.

Norge er et lite land, og internasjonalt samarbeid er sentralt for videreutvikling av forsvarssektoren. Vi har derfor et bredt samarbeid med European Defence Agency (EDA), som omfatter forskning og utvikling, kapabilitetsutvikling, forsvarsmateriell og regulatoriske og forsvarspolitiske spørsmål. I rammen av EDA deltar vi også aktivt i samarbeidet om militær mobilitet, som har som mål å bedre evnen til forflytning av militære styrker over grensene i Europa.

Fra norsk side hilser vi velkommen at EU har åpnet for deltakelse fra tredjeland i PESCO. Norske myndigheter har arbeidet aktivt for at tredjeland

kan delta i PESCO, og beslutningen er viktig både for vårt samarbeid med EU, og for samarbeidet EU-NATO. EUs beslutning åpner for at Norge kan delta i konkrete PESCO-prosjekter, og fra norsk side har vi identifisert et knippe prosjekter hvor vi har særlige forutsetninger og interesse for å delta. Blant de høyest prioriterte prosjektene er økt militær mobilitet, som også er sentralt i samarbeidet mellom EU og NATO. Regjeringen tar sikte på å komme med i PESCO-prosjektet om militær mobilitet i løpet av 2021.

Regjeringen vil følge Kommisjonens videre arbeid med fortolkningsnotater til forsvars- og sikkerhetsanskaffelsesdirektivet, og eventuelle andre initiativer i forbindelse med implementeringen av direktivet. Regjeringen vil være særlig oppmerksom på eventuelle initiativer fra Kommisjonen i forbindelse med etableringen av EDF, som vil kunne få betydning for praktiseringen av forsvars- og sikkerhetsanskaffelsesdirektivet og for norsk forsvarsindustri.

For regjeringen er det viktig at utviklingen i EU på det sikkerhets- og forsvarspolitiske området utfyller NATO og bidrar til å styrke det transatlantiske samarbeidet. Det er positivt at PESCO, EDF og andre initiativer i EU utvikles på en åpen og inkluderende måte overfor NATO og allierte land som ikke er medlemmer av EU, innenfor de rammene som settes av EUs rettslige og institusjonelle rammeverk. Regjeringen vil bidra til at dialogen og samarbeidet mellom EU og NATO videreutvikles også i 2021. EU og NATO jobber med en rekke tiltak for å styrke samarbeidet. Vi vil fra norsk side særlig vektlegge tiltak for å øke mobiliteten av militære styrker i Europa, samt å styrke samarbeidet mot cyber- og hybride trusler.

For å ivareta Norges interesser når det gjelder deltakelse i EUs forsvarssamarbeid, vil regjeringen også i 2021 prioritere dialogen med næstående EU-land som Tyskland, Frankrike, Nederland, Danmark, Finland og Sverige.

Norges samarbeid med EU på forsvarsområdet må også ses i sammenheng med øvrige flernasjonale samarbeidsordninger i Europa hvor nære EU- og NATO-land er med, inkludert det

tysk-ledede Framework Nation Concept (FNC), det britisk-ledede Joint Expeditionary Force (JEF), det fransk-ledede European Intervention Initiative (EI2), samt Northern Group og det nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFCO. Vi vil derfor i 2021 også prioritere deltakelse i disse Europa-baserte flernasjonale og regionale samarbeidsordningene. Sikkerhets- og forsvarspolitikken har ikke inngått i forhandlingene om det framtidige forholdet mellom EU og Storbritannia, men Norge har grunnleggende interesse av at Storbritannia opprettholder sin sentrale rolle i europeisk og transatlantisk sikkerhet.

I EU blir romvirksomhet knyttet stadig sterkere opp mot forsvarssektoren. EUs nye romprogram for perioden 2021–2027 samler de to tidligere separate romprogrammene Galileo/EGNOS (satellittnavigasjon) og Copernicus (jordobservasjon) i ett felles romprogram. Det nye romprogrammet vil også inneholde nye aktiviteter som utvikles gjennom sivil-militært samarbeid. Disse omfatter nytt system for pålitelig og sikker satellittkommunikasjon til bruk for EUs institusjoner og myndighetene i medlemslandene (Govsatcom), og et system for romovervåking (SSA). Forsvarssektoren har også interesser i Galileo og Copernicus. Norge vurderer videre deltagelse i Galileo og Copernicus. Norsk involvering i Govsatcom og SSA vil kreve forhandlinger og etablering av egne samarbeidsavtaler med EU. Norsk deltakelse i EUs romprogram administreres av Norsk Romsenter som ligger under Nærings- og fiskeridepartementet.

Norge har deltatt i den felleseuropeiske ordningen for sivil beredskap, og vurderer videre deltakelse. Ordningen innebærer bl.a. å bidra med ressurser til land som utsettes for kriser både i og utenfor Europa, og deltakelse i ordningen har vært viktig for Norge under håndteringen av koronapandemien. Deltakelsen har bidratt til at Norge har fått tilgang til viktige diskusjons- og beslutningsstrukturer i EU, bl.a. krisehåndteringsmekanismen IPCR og uformelle ministermøter. Samarbeidet har også bidratt til hjemhenting av om lag 500 norske borgere i starten av pandemien. EUs ordning for sivil beredskap ble styrket i 2019, bl.a. gjennom etableringen av rescEU, som er en

beredskapspool som skal kunne bidra til land som opplever kriser. I rescEU bygges det nå opp strategiske lagre av medisinsk utstyr og Norge har fått tilsagn til å etablere og drifte et ambulansefly for pasienter med smittsomme sykdommer. Den norske Emergency Medical Team (NOR EMT) er også innmeldt i ordningen.

For Norge representerer ordningen et viktig sikkerhetsnett ved at også vi kan be om bistand ved kriser som overstiger nasjonal håndteringsevne. Dette ble bl.a. vurdert i forbindelse med skogbrannene i Norge i 2018. Norsk deltakelse i EUs ordning for sivil beredskap er også viktig sett i sammenheng med det nordiske Haga-samarbeidet om samfunnssikkerhet.

De nordiske ministrene med ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap ble på ministermøtet i København i desember 2020 enige om å videreføre det nordiske samarbeidet innenfor skog-/naturbrann; kjemiske, biologiske og radioaktive hendelser (CBRN) og nødkommunikasjon. De to områdene skog-/naturbrann og CBRN er koblet opp mot EUs ordning for sivil beredskap gjennom EUs støtte- og finansieringsordninger, som bidrar til oppbygging av regionale beredskapsordninger mellom de nordiske land.

Under rescEU pågår det kapasitetsoppbygging, der blant annet Sverige har etablert og fortsetter å bygge økt beredskap mot skog- og naturbranner, og hvor Norge har etablert en medisinsk evakueringskapasitet/luftambulanse mot alvorlige og smittsomme sykdommer. I tillegg vil Danmark, Finland og Sverige i løpet av 2021 søke om utvikling av kapasiteter innen CBRN-beredskap på områdene dekontaminering, deteksjon, overvåking og måling. De nordiske landene har i fellesskap etablert et «nordisk veikart» for denne utviklingen for å sikre at man har en felles forståelse av hva som finnes, hvor de finnes, og på hvem som tar føring på nye kapasiteter som alle nordiske land kan nyte godt av. Videre vil det sivil-militære samarbeidet fortsette, blant annet gjennom fortsatt dialog med NORDEFECO.

Digitale nettangrep mot enkeltland og på tvers av landegrensene øker i omfang og kompleksitet

og er en stadig økende trussel mot det digitale samfunnet. Regjeringen ønsker å styrke arbeidet med digital sikkerhet for å øke evnen til å forebygge, avdekke og håndtere digitale hendelser. Norge deltar i ENISA, det europeiske byrået for cybersikkerhet.

ENISA er en pådriver for å etablere felleseuropeiske rammeverk og regelverk, og en viktig arena for utveksling av informasjon og beste praksis på cybersikkerhetsfeltet. For Norge er ENISA en viktig arena for innflytelse på cybersikkerhetsarbeidet i Europa. Deltakelsen gir oss adgang til informasjon og erfaringer fra andre land, og mulighet til å fremme norske synspunkter på feltet. Det pågår et arbeid med å innføre en ny lov om sikkerhet i nettverk og informasjonssystemer. Loven gjennomfører EUs NIS-direktiv og skal bidra til å motvirke digitale hendelser mot samfunnsviktige tjenester. Det vurderes også hvordan EUs Cybersikkerhetsforordning kan innføres i norsk rett. Denne forordningen gir ENISA et permanent mandat og etablerer en sertifiseringsordning for digitale tjenester og produkter.

I Norge benyttes sivil luftfartsinfrastruktur også av militær luftfart. Regjeringen har intensivert arbeidet med cybersikkerhet/digital sikkerhet innen luftfarten og vil følge aktivt med på EUs arbeid på området i 2021. Det er også etablert et nordisk samarbeid innenfor cybersikkerhet hvor Luftfartstilsynet deltar, og dette samarbeidet er et sentralt kontaktpunkt for ivaretagelse av norske interesser.

Inkluderende samarbeid

Integrasjon i eksisterende samarbeidsstrukturer bidrar til sikkerhet og stabilitet i Europa. Norge vil videreføre støtten til europeiske land som ønsker tilnærming til EU og NATO. Dette gjelder særlig landene som har søkt medlemskap i EU, og landene øst i Europa som har inngått assosieringsavtaler med EU. Regjeringen støtter EUs utvidelsespolitikk som stiller krav til, og støtter opp under, nødvendige reformer i kandidatlandene.

En viktig dimensjon ved Norges samarbeid med Ukraina, Georgia og Moldova er å støtte opp under videre reformer for å fremme demokrati, rettsstat, godt styresett og respekt for menneskerettighetene samt bærekraftige sivilsamfunn og frie medier. For regjeringen er det viktig å støtte opp om landenes innsats for å bli tettere integrerte i europeisk samarbeid, også økonomisk og handelsmessig.

Bistanden til Vest-Balkan ble fordoblet fra 2017 til 2019. For 2020 ble nivået opprettholdt på totalt 343 millioner kroner. Den norske innsatsen støtter opp om reformer, og derved integrasjon i det europeiske samarbeidet, og økt samarbeid mellom landene i regionen. Dette er nødvendig for å sikre stabilitet og sikkerhet på Vest-Balkan og i Europa for øvrig. Bistanden skal videre bidra til godt styresett, og økonomisk og sosial utvikling. Den norske innsatsen er komplementær til støtten fra EU og medlemslandene. Albania, Bosnia-Hercegovina, Kosovo, Nord-Makedonia, Montenegro og Serbia omfattes av den norske bistanden.

Et demokratisk og velfungerende Tyrkia, med rettsstat og menneskerettigheter som bærende fundament, er viktig for EU og for Norge. Det er i Norges interesse at Tyrkia og EU har et godt og konstruktivt forhold. Regjeringen støtter europeisk integrasjon for Tyrkia og aktiv tyrkisk deltakelse i europeiske og transatlantiske institusjoner som Europarådet, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og NATO.

Justis- og politisamarbeid

Norge er tjent med felleseuropeiske løsninger på felles utfordringer på justis- og innenriksfeltet. Regjeringen vil derfor videreføre det politi- og strafferettslige samarbeidet med EU for å forebygge, avdekke og bekjempe grenseoverskridende kriminalitet og ivareta ofrenes rettigheter. Samarbeidet omfatter blant annet bekjempelse av terrorisme, cyberkriminalitet, voldelig ekstremisme, menneskehandel, narkotika,

menneskesmugling og vinningsforbrytelser. Parallellavtalen til den europeiske arrestordren, som ble undertegnet i 2006, trådte i kraft i 2019. Avtalen effektiviserer det strafferettslige samarbeidet med EU ved at den tradisjonelle utleveringsordningen er erstattet med arrestordre-systemet. Dette innebærer forenklet behandling, kortere frister og færre avslagsgrunner.

Det er i Norges interesse at EU fortsatt prioriterer å sikre et høyt sikkerhetsnivå, samtidig som individets grunnleggende rettigheter ivaretas. I bekjempelsen av terror og ekstremisme vil regjeringen i 2021 prioritere deltakelse i relevante fora og følge EUs arbeid tett når det kommer til utviklingen i trusselbildet, informasjonsdeling, imøtegåelse av ekstremistisk propaganda på nett og radikalisering.

Regjeringen vil arbeide aktivt for å styrke vår felles yttergrense gjennom å bevare og videreutvikle norsk deltakelse i Schengen-samarbeidet. Regjeringen vil i 2021 fortsette arbeidet med gjennomføringen av et system for tillatelse til å reise fram til Schengens yttergrenser for visumfrie tredjelandborgere (Etias). Regjeringen vil også fortsette arbeidet med gjennomføringen av et inn- og utreiseforhold for tredjelandborgere på korttidsopphold i Schengen-området («Entry/Exit System», EES) samt revidert regelverk for Schengen Informasjonssystem (SIS II recast) og interoperabilitet. Videre vil regjeringen arbeide aktivt for å ivareta norske interesser i forhandlingene om et nytt forslag til endringer i grenseforordningen som Kommisjonen forventes å legge fram i midten av mai 2021. Det samme gjelder Kommisjonens arbeid med å utvikle en ny Schengen-strategi.

Indre sikkerhet forutsetter at grense-, toll- og politimyndigheter har tilgang til korrekt informasjon til rett tid. Norge bruker, og deltar i utviklingen av, IT-systemer innenfor Schengen-samarbeidet.

Regjeringen vil vurdere avtalen mellom Storbritannia og EU om justis- og politisamarbeid i lys av Norges samarbeid med EU på dette området, herunder hvilke muligheter det eventuelt kan åpne for oss.

Internett gjør det mulig å spre hatefulle ytringer raskt på tvers av landegrensene, og kan brukes til å planlegge terrorhandlinger og spre terrormotivert innhold, til manipulering og til å spre villedende informasjon (falske nyheter og netttroll). Regjeringen vil delta aktivt i europeiske diskusjoner om tiltak for å effektivisere det ansvaret digitale plattformer, inkludert sosiale medier, har for innholdet de formidler, og for at ulovlig innhold kan fjernes raskt.

Norge er i samtaler med Polen om å inngå en bilateral avtale om soningsoverføring, og vurderer tilsvarende avtaler med Serbia og Kosovo. Regjeringen mener at det på sikt bør være et mål å knytte seg til EUs rammebeslutning om soningsoverføring for å effektivisere arbeidet med soningsoverføringer ytterligere, og minske behovet for bilaterale avtaler på dette området.

EØS-midlene bidrar også til tettere justispolitisk samarbeid mellom Norge og mottakerlandene. EØS-midlene støtter tiltak for å forbedre forholdene i fengsler, bekjempe organisert kriminalitet og for å øke effektiviteten i rettsvesenet. Bekjempelse av vold i nære relasjoner blir også prioritert. Justis- og beredskapsdepartementet, Domstolsadministrasjonen og Kriminalomsorgsdirektoratet er blant de norske partnerinstitusjonene som bidrar aktivt til utvikling, planlegging og gjennomføring av programmer.

Norge vil sammen med EU og EUs medlemsland fortsette å støtte tiltak for å bekjempe kriminelle nettverk i utsatte land i Nord-Afrika, Sahel og Midtøsten. Dette omfatter bidrag til å effektivisere lokale myndigheters arbeid med å styrke grensekontroll og bekjempe smuglernettsverk, inkludert nettverk som driver menneskehandel.

Helse

Koronapandemien har for alvor vist hvor avgjørende en robust helseberedskap er for å holde samfunnet i gang. Norge har et omfattende samarbeid med EU på helseberedskapsområdet. I 2021 vil vi intensivere dette samarbeidet ytterligere. Krisen har bidratt til at EU tenker nytt om

hvordan EU kan ruste opp helseberedskapsområdet. Bakgrunnen er manglende samarbeid og koordinering av tiltak mellom landene. Kommisjonen ønsker å skape en europeisk helseunion, som samlet sett skal styrke Europas motstandskraft mot grensekryssende helsetrusler. Kommisjonen har derfor lagt fram forslag til tre forordninger som skal styrke mandatet og rollen til EUs legemiddelbyrå EMA og EUs smittevernbyrå ECDC, samt intensivere samarbeidet om helsesikkerhet.

I et lengre perspektiv har Kommisjonen også et nytt byrå kalt «Health Emergency Response Authority» på tegnebrettet. Byrået skal bli et bindeledd mellom forskning, utvikling og produksjon av blant annet legemidler som Europa vil trenge i en krisetid. Samtidig mobiliserer EU store midler til helseberedskapsområdet. EUs neste helseprogram EU4Health skal bidra til å støtte opp under Kommisjonens ambisiøse planer. Norge vurderer nå videre deltakelse i dette programsamarbeidet.

Samarbeid med EU om helseberedskap- og kri-
sehåndtering er viktig for Norge. Vi ønsker en bred tilknytning til EU-samarbeidet som styrker vår evne til å ivareta nasjonal kri-
sehåndtering på helseområdet, og vi ønsker å bidra til at Europa kommer sterkere ut av krisen. Sammen med like-
sinnede land vil vi utforske gode europeiske løsninger for framtiden.

Et eksempel på en konkret utfordring på helseberedskapsområdet er tilgang til legemidler. Dette er et av de prioriterte områdene til Kommisjonen, som høsten 2020 lanserte en legemiddelstrategi. Strategien omfatter utfordringer i legemiddelmarkedet som alle medlemsland, inkludert Norge som EØS-medlem, har sett over tid, men som har blitt tydeligere under pandemien. Kommisjonen foreslår tiltak for å ivareta tilgang til og tilgjengeligheten av legemidler, både som følge av mangelsituasjoner og høy pris. Den legger også til rette for innovasjon og et konkurransedyktig EU i det globale legemiddelmarkedet. Vi vil jobbe aktivt for å bidra i oppfølgingen av strategien, som er et viktig skritt i EUs arbeid knyttet til å skape et mer bærekraftig legemiddelmarked.

Legemiddelmangel kan være et betydelig problem både i Norge og internasjonalt, og har fått ytterligere oppmerksomhet under covid-19-pandemien. Arbeidet med legemiddelberedskap er intensivert. Produksjonsproblemer, avregistrering og et lite norsk marked er hovedårsaken til mangelsituasjoner, i tillegg til problemer med distribusjon av legemidler og videresalg. Legemiddelmangel og tilgangsproblematikk er en viktig del av EUs arbeid med helseberedskap. Siden utfordringene relatert til legemiddelmangel, er mangeartede og henger nøye sammen finnes det ingen enkel løsning på problemet. Insentiver for å sikre økt europeisk produksjon av legemidler er del av Legemiddelstrategien. Norge er i diskusjon med flere land for å se på mulighetene for et samarbeid knyttet til produksjon av enkeltlegemidler. Vi vil følge opp strategiens tiltak innenfor legemiddelberedskap og -produksjon for å begrense mangelsituasjoner og ivareta tilgangen til legemidler.

Framtidig europeisk samarbeid om medisinske metodevurderinger («Health Technology Assessment», HTA) vil kunne være positivt for innføring og tilgang av nye legemidler og vil gi ytterligere kapasitet til å utføre metodevurderinger. Som et mindre land vil vi ha nytte av at europeisk HTA-samarbeid blir permanent regulert i EU. Forslaget omfatter i tillegg medisinsk utstyr i høyeste risikoklasse. En regulering av HTA vil også omfattes av tiltak i strategien. Så langt har ikke medlemslandene klart å enes om forslaget, men det er håp om at det kan gjøres som en del av oppfølgingen av legemiddelstrategien. Regjeringen vil jobbe for europeiske løsninger for medisinske metodevurderinger som ledd i å sikre tilgang til legemidler.

Digitalisering og datadrevet innovasjon står sentralt i Kommisjonens strategier, også på helseområdet. Kommisjonen har igangsatt arbeidet med å utvikle et fellesområde for helsedata («European Health Data Space»). Ved å gjøre helsedata tilgjengelig på tvers av landegrensene i Europa har vi et framtidsrettet fundament for å utvikle bedre helsetjenester, bedre forskning og bedre politikkutvikling. Europa skal gjennom et stortilt løft av kompetanse og kapasitet. Målet er å

utvikle digitale plattformer og løsninger tuftet på europeiske verdier som åpenhet, tillit, demokrati og sosial utjevning, som også er konkurransedyktige i et globalt teknologimarked. Norge etablerer nå helsedataanalyseplattformen. Ved å delta i det europeiske samarbeidet på helsedata vil vi sikre at plattformen er kompatibel med plattformer i andre land. Slik får norske forsknings- og utviklingsmiljøer tilgang til europeiske pasientpopulasjoner og samarbeidskonstellasjoner når vi skal utvikle framtidens løsninger for helse- og omsorgssektoren.

Covid-19-pandemien har tydeliggjort behovet for tett samarbeid mellom alle europeiske land. Sammen med Verdens helseorganisasjon har Kommisjonen tatt en lederrolle i å sikre global og rettferdig tilgang til vaksiner. Våren 2020 lanserte Kommisjonen en handlingsplan med ti tiltak på forsknings- og innovasjonsområdet. Norge følger EU-samarbeidet tett og er en aktiv bidragsyter inn i arbeidet.

Giftfritt miljø

Gjennom EØS-avtalen er Norge del av verdens mest omfattende kjemikalierregelverk. Dette setter strenge krav til hvilke kjemikalier som kan brukes i produktene vi omgir oss med, og i prosessene hvor de produseres. Hvert år utvikles det flere tusen nye kjemikalier samtidig som vi får stadig ny kunnskap om hvordan farlige kjemikalier påvirker helse og miljø. Norge har over tid vært blant landene som har jobbet for strengere krav for å håndtere denne utviklingen.

I oktober 2020 la Kommisjonen fram en ny kjemikaliestrategi som varsler en rekke nye tiltak og initiativer for et giftfritt miljø. Denne spiller langt på vei norske ambisjoner og prioriteringer. Det er varslet et bredt europeisk forbud mot helse- og miljøskadelig perfluorerte stoffer (PFAS), noe Norge og flere andre land allerede samarbeider om å fremme under det europeiske kjemikalierregelverket REACH. PFAS-er brukes blant annet i brannskum, industriprosesser, klær og skismøring. Det skal legges økt vekt på å verne forbrukere, arbeidstakere og sårbare grupper, blant

annet legges det opp til et krafttak for å sikre giftfrie leketøy. Det skal sikres bedre vern mot hormonforstyrrende stoffer og bedre håndtering av kombinasjonseffekter som oppstår når ulike kjemikalier virker sammen. Det legges dessuten opp til mer effektive prosedyrer for å vurdere og regulere stoffer og til bedre håndheving av regelverket.

Regjeringen vil fortsatt spille en aktiv rolle i videreutviklingen av kjemikalierregelverket og bidra til å sikre en ambisiøs og effektiv kjemikaliepolitikk i EU.

Norge vil også følge tett med på EUs handlingsplan for «null forurensning» som legges fram i 2021. Norge vil også følge opp arbeidet med å sikre en giftfri sirkulær økonomi, slik at råvarer som gjenbrukes og gjenvinnes ikke inneholder miljøgifter og andre stoffer med tilsvarende bekymring.

Trafikksikkerhet

Bruk av ny teknologi, som for eksempel intelligente transportsystemer og selvkjørende

kjøretøy, kan bidra til å øke sikkerheten i trafikken og redusere antall ulykker. Regjeringen følger opp EUs arbeid på dette området, blant annet når det gjelder utprøving av selvkjørende kjøretøy. Holdningsskapende arbeid knyttet til rusmidler, bruk av bilbelte og kjøretøykontroll er også viktig for økt sikkerhet på veiene i Europa. Norge er særlig opptatt av tiltak som sikrer riktig utstyr og gode nok ferdigheter for å kjøre trygt på norske vinterveier.

Kommisjonen la i mai 2018 fram en handlingsplan for trafikksikkerhet med åtte mål som sammen skal bidra til økt trafikksikkerhet i EU. Planen samsvarer godt med norsk lovgivning og praksis, og Norge har god erfaring med denne systematiske måten å arbeide med trafikksikkerhet på, blant annet gjennom Nasjonal tiltaksplan for trafikksikkerhet på vei. Våren 2019 presenterte Kommisjonen «EU Road Safety Policy Framework 2021–2031», som ytterligere spesifiserer målene i planen. Norge vil følge opp arbeidet og initiativer som springer ut av handlingsplanen i 2021, blant annet gjennom deltakelse i EUs høynivågruppe for trafikksikkerhet og pågående regelverksarbeid.

Et fritt Europa

Respekt for individets grunnleggende rettigheter og friheter, demokratiske spilleregler og rettsstatsprinsipper, er forutsetninger for varig fred og stabilitet i Europa. Grunnleggende rettigheter handler om likebehandling – like rettigheter og muligheter – for den enkelte uavhengig av kjønn, etnisitet, religion, eller tro, funksjonsevne, alder og seksuell orientering (LHBTIQ). Utviklingen i flere europeiske land viser at vi ikke kan ta respekt for disse verdiene for gitt. Norge deltar derfor bl.a. i EUs høynivågruppe for personer med nedsatt funksjonsevne. Regjeringen vil videreføre det tette samarbeidet med EU og relevante EU-land, som de nordiske, for å hegne om vårt verdigrunnlag, som er nødvendig for å sikre et fritt Europa.

Den nordiske stemmen og det nordiske samarbeidet på dette området blir stadig mer relevant. Vi har et sterkt verdi- og interessefellesskap, og som små, åpne økonomier er vi avhengige av respekt for det rettslige og institusjonelle rammeverket som har blitt bygget opp i etterkrigstiden.

Individuelle friheter og rettigheter

Regjeringen vil stå sammen med EU i å verne om det europeiske konvensjonssystemet som sikrer borgernes grunnleggende rettigheter og friheter. Den europeiske menneskerettskonvensjonen utgjør grunnstammen i dette systemet.

Pandemien har medført omfattende innreiseregler, både i Norge og i andre europeiske land. Situasjonen vi opplever i dag minner oss om den store verdien av fri bevegelse på tvers av nasjonale grenser. Dette er en av de viktigste rettighetene som er nedfelt i EØS-avtalen. Den har stor

betydning for EØS-borgere, som krysser grenser på vei til ferie eller arbeid. Regjeringen vil hegne om disse rettighetene og sikre likebehandling mellom norske borgere og andre EØS-borgere.

I frie samfunn er det ikke plass til diskriminering. Gjennom EØS-midlene fremmer Norge velfungerende samfunn ved å støtte sosial inkludering av sårbare grupper, lik tilgang til utdanning, arbeid og helsetjenester, samt utvikling av kompetente og ansvarlige offentlige institusjoner i mottakerlandene.

Overgangsperioden etter Storbritannias uttreden av EU utløp 31. desember 2020. Regjeringen fikk på plass overgangsløsninger som sikrer at norske borgere i Storbritannia og britiske borgere i Norge, som oppholdt seg der ved overgangsperiodens utløp, i all hovedsak har beholdt de rettigheter de har opptjent som følge av EØS-avtalen.

Som deltaker i Schengen-samarbeidet støtter Norge fraværet av indre grensekontroll. Samtidig er regjeringen opptatt av å kunne innføre midlertidig indre grensekontroll i et begrenset omfang for å ivareta indre sikkerhet når situasjonen tilsier det.

Rettsstat og sterke sivilsamfunn

Velfungerende rettsstater i hele Europa er en forutsetning for å sikre individuelle rettigheter og friheter. Et uavhengig rettsvesen utøver kontroll med den utøvende myndighet, og er spesielt viktig for ivaretagelsen av minoritetenes rettigheter. En velfungerende og forutsigbar rettsstat er også viktig for økonomisk vekst og utvikling i hele Europa.

Regjeringen vil sammen med EU søke å påvirke regjeringer som vedtar lovreformer og fatter andre vedtak som bryter med rettsstatsprinsipper og undergraver et uavhengig rettsvesen og Den europeiske menneskerettskonvensjonen. Det gjelder særlig der hvor reformer av justissektoren øker den politiske innflytelsen over rettsvesenet. Fra norsk side vil vi blant annet samarbeide med andre land – herunder de nordiske – og med EU i relevante fora som Europarådet, OSSE og nordiske samarbeidsfora for å holde land ansvarlige for forpliktelser de har påtatt seg.

Alle de nordiske landene har felles interesse av å slå ring om menneskerettigheter og grunnleggende demokratiske prinsipper. Regjeringen ønsker derfor å styrke den nordiske dialogen om demokrati og rettsstat i Europa med sikte på tydeligere felles posisjoner.

Gjennom EØS-midlene fremmer Norge grunnleggende rettigheter og demokratiske friheter i mottakerlandene. Dette oppnås gjennom å styrke aktivt medborgerskap, sårbare grupper og det sivile samfunnets rolle. Innsatsen suppleres av støtte til aktiviteter for kulturell dialog og bevissthet om mangfold.

Et levende og velfungerende demokrati trenger et sterkt sivilsamfunn og uavhengige medier. Regjeringen vil videreføre den økonomiske og politiske støtten til sivilsamfunnet i Europa, både i og utenfor EU. EØS-midlene er et sentralt virkemiddel. Regjeringen har et ufravikelig prinsipp om at støtten til det sivile samfunn i mottakerlandene skal administreres av uavhengige fondsoperatører.

Gjennom EØS-midlene fremmer Norge samarbeid for å utvikle programmer som støtter opp under nasjonal kapasitetsbygging og utvikling av blant annet justissektoren, kriminalomsorgen, politi og domstoler i tråd med europeiske standarder, i en rekke EØS-land. Norge prioriterer blant annet bredt justis- og innenrikssamarbeid med Polen, Litauen, Romania og Bulgaria.

Gjennom EØS-midlene fremmer også Norge arbeidet mot vold i nære relasjoner som et

tverrgående hensyn for aktørene i justis- og innenriksprogrammene. Målsettingen er at kapasitetsbygging av kriminalomsorgen, politi og domstoler (straffesakskjeden) skal være i tråd med standardene satt av Europarådets konvensjon for å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner (Istanbul-konvensjonen). For å bidra til kvalitet og bærekraft i program-samarbeidet fortsetter derfor Norge i likhet med de siste to årene, å koordinere EØS-nettverket SYNERGY – Network against Gender-based and Domestic Violence. Nettverket gir mulighet for utveksling av kunnskap med kriminalitetsforebyggende og -bekjempende strategier, med samarbeid mellom aktører på tvers av sektorer, inkludert sivilt samfunn og med håndtering av kresituasjoner som covid-19. Europeisk samarbeid om å forebygge og bekjempe vold mot kvinner og vold i nære relasjoner inngår også slik i Norges arbeid for å fremme rettsstatsprinsipper, demokrati og menneskerettigheter.

Respekt for folkeretten

Norge støtter EUs innsats for å hegne om prinsippene om respekt for landegrenser, retten til selvbestemmelse og en regelstyrt internasjonal orden.

Dette inkluderer retten til å velge sin tilknytning til samarbeidsstrukturer som EU og NATO. Regjeringen vil vurdere tilslutning til eventuelle nye restriktive tiltak som EU vedtar i 2021, og følge opp våre felles reaksjoner på Russlands ulovlige annekasjon av Krim og øvrige folkerettsbrudd i Øst-Ukraina.

Havretten er en del av folkeretten. Den gir Norge enerett til å forvalte naturressursene på norsk sokkel og i norske soner. Et eksempel er Norges eksklusive rett til å utnytte og regulere fangst av snøkrabbe på sokkelen. Regjeringen forventer at EU respekterer de grunnleggende prinsippene i havretten, og vil i 2021 fortsette arbeidet overfor EUs institusjoner og medlemsland for å sikre felles forståelse av disse prinsippene.

Kultur og kultursamarbeid

Norge støtter opp om EUs innsats for å fremme Europas kulturelle og språklige mangfold, den felleseuropeiske kulturarven og utvikling av kulturell og kreativ næring.

Kultur, kultursamarbeid og interkulturell dialog spiller en spesielt viktig rolle, sosialt så vel som økonomisk, i en tid med store endringer og utfordringer. Kultursamarbeid og aktiv kulturkontakt over landegrensene øker bevisstheten om felles historie og verdier, fremmer europeisk identitet og mobilitet, styrker politisk og sivil engasjement, og følelsen av å være en del av et felleseuropeisk rom. Dette bidrar til sosial inkludering, beskyttelse av grunnleggende rettigheter og verdier og aktivt demokratisk medborgerskap. Kulturell og kreativ næring kan også bidra til innovasjon, verdiskaping, sysselsetting og økonomisk vekst i Europa.

Den europeiske kulturarven er en felles ressurs av stor verdi. Norge deltok i Det europeiske året for kulturarv i 2018. Dette følges opp framover i flere EU-programmer som bidrar til vern, oppgradering, innovativ gjenbruk og fremme av Europas kulturarv.

Gjennom EØS-midlene fremmer Norge samarbeid på kulturarvsfeltet og også kunst- og kultursamarbeid og kulturelt entreprenørskap.

Norge samarbeider med EU og Russland om kulturell og kreativ næring i Den nordlige dimensjons kulturpartnerskap og deltar også i Østersjø samarbeidet.

Norge har bidratt i EUs kulturprogrammer siden midten av 1990-tallet og deltar sammen med 40 andre land i dagens kultur- og medieprogram, Kreativt Europa. Regjeringen vurderer videre deltakelse i programmet. Det kulturpolitiske samarbeidet i EU er styrket og blir stadig bredere. Programmsamarbeidet utvikles videre i tråd med dette, knyttes sammen med politiske prioriteringer og får en viktig rolle i gjenoppbygging av den hardt rammede kultursektoren etter pandemien. Det er muligheter for ny politikkutvikling der kultur, kulturarv og kreativitet ses i sammenheng med kunnskapsutvikling og innovasjon. Kultur nevnes både som ytringsfrihet, identitet og mangfold – og som drivkraft for næring og økonomi.

Dette gjenspeiles også i EUs program for utdanning, opplæring, ungdom og idrett, Erasmus+, og programmet for forskning og innovasjon, Horisont Europa, hvor norske aktører kan søke om midler til mobilitet og utveksling som bidrar til å videreutvikle språk- og kulturforståelse, styrker europeisk identitet og aktivt medborgerskap, samt midler til forskning og innovasjon på kulturarv og kulturell og kreativ næring. Regjeringen vurderer videre deltakelse i disse programmene.

Et økonomisk sterkt Europa

Økonomisk styrke er en forutsetning for å kunne ivareta sikkerhet, fremme våre verdier og opprettholde et bærekraftig velferdssamfunn. Utviklingen i EU er svært viktig for norsk økonomi siden EU er vår desidert viktigste handelspartner.

Videreutvikling av det indre marked

Gjennom EØS-avtalen er vi en fullverdig deltager i det indre marked og våre bedrifter kan konkurrere på de samme vilkårene som bedrifter fra EU-land. Dette gjelder likevel ikke for handel med sjømat- og landbruksprodukter som er regulert i egne protokoller til EØS-avtalen. Det veterinære regelverket er imidlertid felles med EU og er integrert i EØS-avtalen. EØS-avtalen betyr at arbeidsplasser i alle deler av landet er sikret trygge rammevilkår og forutsigbar tilgang til et attraktivt marked.

Som en integrert deltaker i det indre marked er det viktig for Norge at det indre marked fortsetter å være godt og velfungerende. Regjeringen vurderer derfor delvis deltakelse i EUs program for det indre marked for perioden 2021–2027. Felles selskapsrettslige regler gir mulighet for etablering i og tilgang til det indre marked. Felles regelverk for offentlig støtte, offentlige anskaffelser og konkurranse, kombinert med felles standarder og krav til varer og tjenester og lik håndheving av reglene, sikrer like konkurransevilkår og nødvendig forutsigbarhet for næringslivet. Norske borgere nyter godene av et større

hjemmemarked, samt mulighetene til å bo, jobbe og studere i hele EØS-området.

Norge ønsker, sammen med EØS/EFTA-landene, å være en aktiv bidragsyter i arbeidet med utviklingen av det indre marked. Eksportrestriksjonene som EU innførte i mars 2020 på grunn av koronapandemien tydeliggjør hvor viktig vår deltakelse i det indre marked er. Norge lyktes raskt med å få forordningen justert fra å omfatte land utenfor EU til å gjelde eksport ut av det indre marked. I lys av koronapandemien vil det være enda viktigere å stå sammen med våre EØS/EFTA-partnere samt EUs medlemsland for å videreutvikle det indre marked.

Norge støtter EU i arbeidet med gjennomføring og håndheving av regelverk, videreutvikling av det indre marked for tjenester, digitalisering, bærekraft, konkurransepolitikk og bekjempelse av arbeidslivskriminalitet. Norge vil bidra til oppfølgingen av EUs handlingsplan for implementering og håndheving av regelverket for det indre marked som ble lansert i mars 2020. EØS-avtalen er viktig for norsk økonomi, norske arbeidsplasser, norske borgere og norsk velferd. Regjeringen vil derfor i 2021 fortsette å hegne om EØS-avtalen, og gjennom målrettet og systematisk arbeid sikre at avtalen fortsetter å fungere godt og til fordel for norsk næringsliv. Det tjener både Norge og EU.

Regjeringen vil medvirke til at nytt EU/EØS-regelverk er i tråd med norske interesser og prioriteringer. Norge vil utnytte mulighetene som finnes for tidlig medvirkning overfor EU og bruke det

nettverket som norske aktører har med europeiske samarbeidspartnere.

Et sentralt element i EØS-avtalen er at den er dynamisk, og at nytt relevant og akseptabelt EU-regelverk tas inn i avtalen slik at det er likt regelverk i hele EØS-området. Det følger av EØS-avtalens natur at det vil være en viss forsinkelse i innlemmelse. Men for sen innlemmelse av nytt regelverk i EØS-avtalen skaper ulikhet og merarbeid for berørte parter.

Regjeringen har over tid arbeidet aktivt for å redusere etterslepet i EØS, i samarbeid med våre EØS/EFTA-partnere og EU, og vi vil fortsette dette arbeidet i 2021.

EU og Norge har felles interesse av å forsvare og videreutvikle det internasjonale handelssystemet. Vi ønsker å bevare og styrke det globale handelsregelverket og vil samarbeide med EU om dette, blant annet i Verdens handelsorganisasjon.

Regjeringen er opptatt av at Storbritannias uttrekken av EU ikke skal få negative konsekvenser for samarbeidet i det indre marked, som Norge er en del av. Samtidig er det en norsk ambisjon at vårt samarbeid med Storbritannia videreføres i størst mulig grad.

Norges forhold til EU endres ikke av brexit. Når britene nå har trådt ut av EU har det vært et mål å få etablert nye avtaler for å så langt som mulig bevare dagens tette økonomiske bånd til Storbritannia. Regjeringen prioriterer forhandlingene om en frihandelsavtale med mål om snarlig ferdigstilling.

Om lag to tredeler av norsk sjømateksport går til EU. Sjømatnæringen møter fortsatt høye tollbarrierer på viktige produkter, tolleskalering ved bearbeiding av produkter og et komplisert system for importkvoter. Selv om EU er det desidert største markedet for sjømat virker høye tollsatser på enkelte fiskeslag og på bearbejdede produkter begrensende på handelen med EU og muligheten til å bearbeide produkter i Norge. Regjeringen vil arbeide for et bedre tollregime for sjømat til EU-markedet.

Fritt varebytte er en viktig del av det indre marked. EU har vedtatt to forordninger som inneholder horisontale bestemmelser om varer som skal erstatte gjeldende horisontale regelverk på området. Forordningene har som mål å gjøre det enklere for bedrifter å selge sine varer i andre EØS-land, samtidig som kun varer som er i samsvar med relevant regelverk skal omsettes i det indre marked. Forordning om gjensidig godkjenning av varer trådte i kraft i EU i april 2020, og forordning om markedstilsyn vil i all hovedsak tre i kraft i EU i juli 2021. Norge arbeider med å ta forordningene inn i norsk rett.

Mobilitetspakken er EUs regelverkspakke på vegområdet og berører norske interesser i stor grad. Dette gjelder blant annet revisjon av reglene om vegprising (bompenger) og endring av reglene for markedsadgang og kabotasje. Regjeringen vil bidra til ryddige konkurranseforhold innen transportnæringen og arbeider aktivt mot liberalisering av kabotasjeregelverket. Den «sosiale delen» av mobilitetspakken ble vedtatt i EU i juli 2020, etter å ha gjennomgått omfattende endringer under behandlingen i Rådet og Europaparlamentet. De vedtatte regelendringene inneholder bl.a. klargjøringer som forhåpentligvis vil effektivisere kontrollen med veitransportnæringen og gi innstramminger i kabotasjeregelverket for gods. Fra norsk side vil vi i 2021 arbeide for raskest mulig innlemmelse av dette regelverket i EØS-avtalen.

På jernbaneområdet fortsetter arbeidet med å forberede nasjonal gjennomføring av de fem rettsaktene i EUs fjerde jernbanepakke, og en lov- og samtykkeproposisjon ble fremmet for Stortinget i mai 2020. Regjeringen har et mål om en effektiv og moderne jernbane, der flere og mer fornøyde passasjerer og mer gods kan transporteres. EUs fjerde jernbanepakke bidrar til dette og vil i tillegg styrke sikkerhetsarbeidet i sektoren. Det skal også bli enklere og mindre byråkratisk å utvikle togtilbudet både nasjonalt og med tanke på de internasjonale tjenestene.

Stortinget traff 17. desember 2020 vedtak om å forelegge Høyesterett følgende spørsmål: Kan Stortinget med hjemmel i Grunnloven § 26 annet ledd samtykke til deltakelse i to beslutninger i

EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2012/34/EU om et felles europeisk jernbaneområde og rettsaktene som utgjør fjerde jernbanepakke? Stortingsbehandlingen vil ikke fullføres før Høyesterett har avgitt sin betenkning. Gjennomføringen av EUs fjerde jernbanepakke i norsk rett kan ikke finne sted før Stortinget har behandlet proposisjonen.

EU har vedtatt nytt dyrehelser regelverk og nytt økologiregelverk. Regjeringen deltar aktivt i Kommissjonens arbeid med å utarbeide gjennomføringsregelverk for disse to regelverkene. Regelverket for godkjenning av plantevernmidler og regelverk for rester av plantevernmidler i mat og fôr er evaluert (REFIT), og regjeringen vil følge arbeidet med oppfølging av evalueringen. Videre vil arbeidet med nasjonal gjennomføring av EUs reviderte drikkevannsdirektiv følges opp i år.

«Farm to Fork»-strategien som ble framlagt av Europakommisjonen i mai 2020 er en del av kjernen i Europas grønne giv og bør ses i sammenheng med EUs biodiversitetsstrategi for 2030. Strategien tar sikte på å gjøre matsystemene bærekraftige, rettferdige, sunne og miljøvennlige. Strategien vil redusere miljø- og klimafotavtrykket til EUs matsystem, beskytte borgernes helse og sikre levebrødene til de økonomiske aktørene. Det foreslås blant annet tiltak for å redusere matsvinn, hindre matkriminalitet og gjøre det enklere for borgerne å ta sunne og bærekraftige matvalg. Forbedret merking av matvarene skal møte forbrukernes informasjonsbehov om sunne, bærekraftige matvarer. Strategien har bl.a. betydning for Norge som stor sjømateksportør.

Utviklingen av EUs taksonomi, klassifiserings-systemet for bærekraftig økonomisk aktivitet, kan påvirke sjømatnæringen. Det vil derfor være viktig å følge arbeidet med denne, spesielt når det i 2021 skal utvikles kriterier for bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og marine ressurser.

Luftfarten har de senere år vært preget av kapasitetsproblemer i luftrommet og forsinkelser for brukerne. EU har satt i gang et arbeid for å møte utfordringene innen luftfarten. Blant annet ble forslag til nytt regelverk om Single European Sky (SES

II+) lagt fram høsten 2020. Regjeringen vil arbeide for at norske interesser og behov ivaretas i utviklingen av endrede og nye rammer for luftfarten.

Regjeringen vil fortsette å jobbe aktivt med Kommissjonens revisjon av EUs regelverk for offentlig støtte, og bidra til at regelverket er effektivt og mest mulig tilpasset Norges behov og interesser.

Revisjonen skal sikre at regelverket fortsatt er godt egnet til å oppnå målsetningene med støtteregelverket generelt, samt sikre at det vil være et effektivt virkemiddel for å oppnå EUs strategier, og særlig Europas grønne giv, digital strategi og industristrategi. Regjeringen vil også fortsatt arbeide aktivt med utviklingen og anvendelsen av støtteregelverket for å motvirke de økonomiske konsekvensene av covid-19.

Europakommisjonen og ESA har forlenget gjeldende EØS-regelverk for regionalstøtte, og ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift (DA-ordningen) er godkjent av ESA ut 2021. Det ventes at nytt EØS-regelverk for regionalstøtte som skal gjelde fra 2022 blir vedtatt i løpet av våren 2021. Etter denne vedtagelsen må DA-ordningen justeres og notifiseres i samsvar med det nye regelverket, slik at ESA innen utgangen av 2021 kan godkjenne ordningen som skal gjelde fra 2022.

Det har vært oppmerksomhet knyttet til kommunereformen og DA-ordningen i sammenslåtte kommuner. Norge har tidlig tatt opp dette spørsmålet og jobber aktivt overfor Europakommisjonen og ESA med sikte på at det etter 2021 vil være mulig å ha forskjellig arbeidsgiveravgift innenfor sammenslåtte kommuner. For øvrig skal alle kommuner vurderes på nytt i forbindelse med notifikasjonen i 2021. Det er ingen automatikk i at kommunene forblir i regionalstøttekartet eller innenfor DA-ordningen, eller får samme sats som i dag. Det jobbes også for at det ikke skal innføres nye sektorbegrensninger i det nye regelverket, og at det i stedet skal være færre sektorbegrensninger i generelle ordninger som DA-ordningen.

Regjeringen vil i 2021 fortsette å støtte EUs innsats for å motvirke skatteomgåelse og uthuling av skattegrunnlaget. Vi vil videre følge EUs arbeid

med å fremme effektiv og riktig beskatning av foretak som tilbyr digitale tjenester i det indre marked. Vi vil dessuten følge med på EUs arbeid med en modernisering av rammene for energibeskatning og utvikling av en CO₂-grensemekanisme som nå pågår som ledd i arbeidet med Europas grønne giv. Selv om EUs sekundærlovgivning om harmonisering av skatteregler ikke er en del av EØS-avtalen, danner EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse og forbudet mot offentlig støtte rammer for hvordan norsk skattelovgivning kan utformes.

Regjeringen vil også utforske mulighetene for bilaterale forhandlinger om utvidet administrativt samarbeid med EU i skattesaker. Norge har allerede inngått en avtale med EU om administrativt samarbeid for å bekjempe unndragelse av merverdiavgift. Dette har ført til at Norge nå deltar på lik linje med EUs medlemsstater i nettverket mellom medlemsstatenes skattemyndigheter (EUROFISC). Lignende administrativt samarbeid kan være aktuelt på området direkte skatt, herunder om utveksling av skatteopplysninger mellom Norge og EU-land.

Sikre og effektive kapital- og finansmarkeder

Norsk finansnæring er viktig for kapitaltilgangen til norsk næringsliv. Som et land med et relativt lite kapitalmarked har vi mye å tjene på tett samarbeid med landene rundt oss. EØS-avtalen sikrer at norsk finansnæring er en integrert del av EUs indre marked, og at norske myndigheter kan delta i felleseuropeisk tilsyn og regelverksutvikling. Det bidrar til å forenkle tilgangen til kapital for norske bedrifter og styrker norske myndigheters evne til å føre tilsyn med foretak som opererer grensekryssende.

Etter finanskrisen i 2008 og 2009 har antallet regelverkstiltak på finansområdet fra Kommisjonen økt markant. EU vil også i de kommende

årene gjennomføre evalueringer og revisjoner av sentrale deler av det regelverket som allerede er vedtatt. Blant annet er det for 2021 varslet revisjoner av verdipapirregelverket, innskuddsgaranti- og krisehåndteringsregelverket, Solvens II-regelverket for forsikringsforetak og fondsregelverket.

I tillegg har Kommisjonen gjennom 2020 lagt fram nye handlingsplaner og strategier på en rekke områder, blant annet for kapitalmarkedsunionen, digital finans og detaljbetalinger, og hvitvasking og terrorfinansiering.

Kommisjonen er også ventet å legge fram en rekke nye regelverksinitiativer i 2021. Det gjelder blant annet på hvitvaskingsområdet hvor Kommisjonen har varslet at den vil legge fram en pakke med nye tiltak for å forebygge hvitvasking og terrorfinansiering. Kommisjonen vil også legge fram en fornyet strategi for bærekraftig finans.

Klassifiseringssystemet for bærekraftig økonomisk aktivitet – den såkalte taksonomien – skal også videreutvikles i 2021. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser i dette arbeidet. Utformingen av kriteriene for vannkraft har vært en prioritet, og vil også bli gitt særlig oppmerksomhet i 2021. Taksonomien kan bli et viktig verktøy i å dreie kapital mot bærekraftige løsninger. Regjeringen mener ambisiøse, vitenskapelig baserte kriterier må ligge til grunn for at taksonomien skal være en troverdig liste over bærekraftige økonomiske aktiviteter. Regjeringen arbeider for å ivareta norske interesser i dette arbeidet. Utformingen av kriteriene for eksempelvis vannkraft har vært en prioritet, og vil også bli gitt særlig oppmerksomhet i 2021. I tillegg forventes det at Kommisjonen vil legge fram forslag til nytt regelverk om EU-standard for grønne obligasjoner.

Regjeringen følger utviklingen og vil søke aktiv medvirkning for å ivareta norske interesser. Et viktig prinsipp som vi framhever, er at lik risiko bør reguleres likt. Det er viktig for å unngå at risikoen bygger seg opp der den er minst regulert, og for at lik type virksomhet følger de samme regulatoriske prinsippene.

Regjeringen legger særlig vekt på hensynet til finansiell stabilitet. Finansiell stabilitet og evnen til økonomisk vekst henger tett sammen. Vi vil fortsette å påpeke nødvendigheten av nasjonal fleksibilitet i utarbeidelse av regelverk og krav, inkludert krav til egenkapital og likviditet i banker, slik at de nasjonale kravene i noen grad kan tilpasses den økonomiske situasjonen i det enkelte land.

Vern av personer som varsler om misligheter og lovbrudd

EU vedtok høsten 2019 et direktiv om vern av personer som varsler om brudd på visse deler av EU-lovgivningen. Formålet er å bedre håndhevingen av EU-retten og EUs politikk innenfor spesifikke områder ved å fastsette visse felles minimumsstandarter som sikrer et høyt beskyttelsesnivå for varslere. Direktivet gjelder varsling om brudd innenfor konkret angitte områder: Offentlige innkjøp, finansielle tjenester samt forebygging av hvitvasking og finansiering av terrorisme, produktsikkerhet, transportsikkerhet, miljøvern, strålevern og atomsikkerhet, matsikkerhet og dyrevern, folkehelse, forbrukervern og personvern.

Direktivet stiller blant annet krav om etablering av interne varslingskanaler og rutiner for mottakelse, registrering og oppfølging av interne varsler, og en plikt for medlemsstatene til å etablere eksterne varslingskanaler. Det pålegger også medlemsstatene å forby enhver form for gjengjeldelse mot den som varsler i henhold til direktivet. Medlemsstatene har en frist på to år for gjennomføring av direktivet. Regjeringen arbeider med å vurdere de ulike sidene av direktivet, herunder spørsmålet om EØS-relevans og konsekvenser for norsk rett.

Ordnet arbeidsliv

Det skal være enkelt for EØS-borgere å søke jobb og investere i Norge, og tilsvarende for nordmenn

i de andre EØS-landene. På tross av en krevende situasjon under koronapandemien, er bevegelighet i hele EØS-området grunnleggende positivt for norsk økonomi.

Regjeringen støtter målsettingene i EUs sosiale søyle om like muligheter og lik adgang til arbeidsmarkedet, gode og rettferdige arbeidsvilkår, sosial trygghet og inkludering. Regjeringens mål er å sikre at nytt og oppdatert regelverk er forenlig med det norske trepartssamarbeidet og den norske velferdsmodellen.

I oktober 2020 presenterte Kommisjonen et forslag til direktiv om tilstrekkelige minstelønninger i Europa. Formålet med forslaget er å sikre gode arbeidsvilkår der alle arbeidstakere skal være beskyttet av en tilstrekkelig høy minstelønn. Kommisjonen understreker i sitt forslag at de beste lønnsvilkårene oppnås i land hvor kollektivavtaler står sterkt, og presiserer at de land hvor lønn fastsettes etter kollektive forhandlinger ikke skal pålegges å innføre lovfestet minstelønn. I tillegg foreslår Kommisjonen tiltak for å fremme samarbeid mellom arbeidslivets parter og å styrke kollektive avtaler i alle land.

Norge støtter Europakommisjonens prioritering om bedret levestandard og høyere lønn til de lavest lønnede i Europa. Vi støtter også intensjonen om å styrke grunnlaget for kollektive forhandlinger i EU-land der kollektive forhandlinger ikke står sterkt. Verken partene i arbeidslivet eller regjeringen ønsker et direktiv som kan gripe inn i lønnsdannelsen, herunder svekke partenes rolle i lønnsdannelsen eller insentiver til å organisere seg. Det er derfor viktig, i samråd med arbeidslivets parter, å gå nøye gjennom alle deler av forslaget til direktiv for å sikre at det er forenlig med det norske lønnsdanningssystemet, dersom det skal innarbeides i norsk lov.

Grensekryssende arbeidslivskriminalitet i form av svart arbeid og andre arbeidsrelaterte lovbrudd er ikke forenlig med et ordnet og velfungerende arbeidsliv. Regjeringen tok høsten 2017 et initiativ overfor EU for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet på europeisk nivå. Dette er fulgt opp i politisk dialog med EU og medlemslandene.

Initiativet vil bli videre fulgt opp i konkrete samarbeidsprosjekter og gjennom norsk deltakelse i det europeiske arbeidsmarkedsbyrået (ELA).

Det europeiske arbeidsmarkedsbyrået ble besluttet etablert i juni 2019 og vil gradvis bygge opp sin virksomhet utover i 2021. Formålet er å bidra til å sikre rettferdig arbeidsmobilitet i det indre marked, og bidra til effektiv anvendelse og håndheving av EU-rett innen henholdsvis arbeidsmobilitetsområdet og trygdekoordinering. ELA skal likevel ikke gripe inn i medlemslandenes kompetanse og partenes autonomi. ELA er et samarbeidsorgan, og skal bl.a. bidra til informasjonsutveksling samt støtte felles tilsyn mellom landene, herunder bidra til å bekjempe svart arbeid. Norge deltar allerede aktivt på de samarbeidsarenaer som vil inngå i arbeidsmarkedsbyrået. Intensjonen er at Norge skal delta i byråets operative virksomhet

Regjeringen lanserte fondet for anstendig arbeidsliv under EØS-midlene i 2018, og til nå er 60 prosjekter finansiert i 14 land. Det er til sammen satt av ca. 150 millioner kroner til anstendig arbeid og bekjempelse av arbeidslivskriminalitet under EØS-finansieringsordningene for perioden 2014–2021.

Arbeidstilsynet har samarbeidsavtaler med en rekke land og gjennomfører et operativt samarbeid med arbeidstilsynene i Estland, Latvia, Litauen, Bulgaria og Romania. Formålet er å styrke samarbeidet om konkrete tilsynssaker og dele kunnskap om god praksis. Tiltakene finansieres gjennom EØS-midlene. Gjennom deltakelsen i EU-programmet om sysselsetting og sosial innovasjon (EaSI) har arbeidstilsynene i de nordiske landene, Estland og Latvia fått økonomisk støtte til et samarbeid om å utvikle informasjon og kunnskap om innsats mot arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen arbeider for at regelverket på vegtransportområdet utformes slik at det reduserer mulighetene for misbruk og svindel knyttet til sosiale rettigheter og trafikksikkerhet, og vil søke å fortsette samhandlingen med Road

Alliance-landene for å medvirke til dette. Norske myndigheter vil videre arbeide for å styrke samhandlingen med kontrollmyndigheter i andre EU-land. Deltakelse i organisasjonen Euro Control Route kan være et aktuelt alternativ for økt samhandling, og vil sonderes videre. Vi vil imidlertid avvente å ta stilling til eventuell formell deltakelse noe, i lys av at det europeiske arbeidsmarkedsbyrået også er tiltenkt en rolle når det gjelder å koordinere kontrollsamarbeid på vegtransportområdet. Norske myndigheter følger dette arbeidet.

Regjeringen vil søke å påvirke beslutningsprosessen i EU når det gjelder endringer i regelverket om trygdekoordinering, slik at det blir mulig å begrense eksport av visse trygdeytelser gjennom kjøpekraftjustering.

Høsten 2019 ble det kjent at Arbeids- og velferds-etaten (NAV) over tid har hatt en feilaktig tolking av artikkel 21 i trygdeforordningen. ESA har henvendt seg til Norge om saken, første gang høsten 2019. I mars 2020 mottok Arbeids- og sosialdepartementet et «pre artikkel 31»-brev fra ESA i saken, der ESA også kritiserte måten trygdeforordningen hadde blitt gjennomført på i Norge. Henvendelsen ble besvart i juni 2020. ESA åpnet formell sak mot Norge i november 2020.

Høyesterett anmodet i juni 2020 EFTA-domstolen om en rådgivende tolkningsuttalelse om forståelsen av EØS-regelverket knyttet til Norges feilaktige tolkning av artikkel 21 i trygdeforordningen. Uttalelse fra domstolen forventes før sommeren 2021.

Regjeringen har satt ned et lovutvalg for å gjøre en grundig og helhetlig gjennomgang av den norske trygdelovgivningen og forholdet til internasjonale avtaler med betydning for trygdekoordinering. Utvalget skal levere sin rapport innen 1. juni 2021.

Ungdomsledighet og fattigdomsbekjempelse er prioriterte områder for EØS-midlene, og det er etablert et eget fond for å motvirke ungdomsledighet for mottakerlandene, samt Spania, Italia og Irland. Prosjektene ble igangsatt høsten 2018.

Framtidsrettet næringsliv

Næringspolitikkenes mål er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi innenfor bærekraftige rammer. Ressursene må brukes der de skaper størst verdier. Det gir grunnlag for høy velferd. Med en verden som er i kontinuerlig utvikling gjør god evne til omstilling og innovasjon oss i stand til å tilpasse oss endringer og skape forandring. Samtidig øker det vår konkurransekraft.

I desember 2019 lanserte Kommisjonen *EUs grønne giv* som er en vekststrategi med mål om å gjøre EU til en moderne, ressurseffektiv og konkurransedyktig økonomi uten netto utslipp innen 2050. Med lønnsomme tilpasninger tidlig, kan norsk næringsliv oppnå konkurransefortrinn i Europas grønne skifte. Omstillingen til et grønnere, smartere og mer nyskapende samfunn krever oppfinnsomhet, kunnskap og evne til å tenke nytt. Planen peker på utdanning, forskning og innovasjon som helt sentrale verktøy for å oppfylle Kommisjonens prioriteringer om det grønne skiftet, økt konkurransekraft og sosial inkludering. Regjeringen ser samarbeidet med EU om utdanning, forskning og innovasjon som grunnleggende for å lykkes. Samarbeidet og konkurransen gjennom det europeiske samarbeidet gir norsk næringsliv og utdannings-, forsknings- og innovasjonsmiljøer tilgang på kunnskap, data, nettverk og forskningsinfrastruktur som ikke er tilgjengelig i Norge.

EØS-midlene benyttes for å bidra til et grønt, konkurransedyktig og inkluderende Europa og støtter dermed godt opp om EUs grønne giv allerede i inneværende periode. Denne tilnærmingen vil bli søkt videreført i forbindelse med en ny periode med EØS-midler, og den grønne giv vil være et prioritert område fra norsk side i de forestående forhandlingene.

I EU, som i Norge, har det vært fokus på at myndighetenes hjelpepakker som følge av koronapandemien skal bidra til grønn og digital omstilling. Dette kan skape nye muligheter for norsk næringsliv.

Kommisjonen la i mars 2020 fram en strategi for europeisk industri fram til 2030. Visjonen i strategien er en konkurransedyktig, innovativ og bærekraftig industri i EU. Strategien gir europeisk næringsliv en sentral rolle i å nå målet om karbonnøytralitet. Dette skal gjøres ved hjelp av avkarbonisering i energiintensive industrier og tilgang til lavkarbonenergi til konkurransedyktige priser. Digitalisering er både et viktig mål og virkemiddel i strategien og en av hovedprioriteringene i Kommisjonens arbeidsprogram under tittelen «Et Europa rustet for den digitale tidsalderen». Kommisjonen har varslet at industristrategien skal revideres for å reflektere de nyeste utviklingene som følge av koronapandemien.

Regjeringen tar sikte på at Norge skal delta i EUs nye langtidsprogrammer for forskning og innovasjon, Horisont Europa, og for utdanning, opplæring, ungdom og idrett, Erasmus+. Evalueringer av de eksisterende programmene viser at Norge har stor nytte av deltakelsen, blant annet i form av økt kvalitet i forskning, utdanning og innovasjon, og verdiskaping og tilgang på kunnskap, og nettverk og kulturell kompetanse.

Samarbeidet og konkurransen norske miljøer opplever ved å delta skaper muligheter vi ikke kan gjenskape med nasjonale virkemidler alene. Etter at Kommisjonen la fram forslag til programmene i 2018 har Norge deltatt aktivt i planleggingen av innholdet i programmene slik at dette er mest mulig i tråd med norske interesser og prioriteringer, samtidig som det gir europeisk merverdi.

Regjeringen har som mål at norsk deltakelse i rammeprogrammene skal bidra aktivt til verdiskaping i Norge. Under forutsetning av at Stortinget gir tilslutning til deltakelse vil regjeringen i 2021 prioritere å tilrettelegge for at norske miljøer kan utnytte samarbeidsmulighetene som finnes.

Sommeren 2021 skal regjeringen legge fram nye strategier for deltakelse i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet og det europeiske utdannings-, opplærings-, ungdoms- og idrettssamarbeidet. Strategiene skal utformes i tett dialog med relevante aktører og vil angi mål

og prioriteringer for samarbeidet i perioden 2021 til 2027.

I 2020 lanserte Kommisjonen nye meldinger for både Det europeiske forskningsområdet (ERA) og Det europeiske utdanningsområdet (EEA). Meldingene har som formål å skape et sterkere europeisk samarbeid om henholdsvis forskning og utdanning. Ved siden av å forsterke arbeidet med strukturelle forskningspolitiske prioriteringer som åpen forskning og karriereutvikling, skal det nye ERA bidra til gjennomføringen av EUs grønne giv, digital omstilling og gjenoppbygging i Europa. Meldingen om EEA omfatter hele utdanningsfeltet og vektlegger utdanning som grunnleggende for å nå målene om grønn og digital omstilling. Norge ønsker å være aktivt med på utviklingen av ERA og EEA og spilte inn norske synspunkter til Kommisjonen høsten 2020. Prioriteringene er i tråd med norske interesser, og Norge vil aktivt bidra til gjennomføringen av politikken for Det europeiske forskningsområdet og Det europeiske utdanningsområdet.

Det europeiske utdannings-, forsknings- og innovasjonssamarbeidet gjennom programmene Horisont Europa og Erasmus+ og gjennom Det europeiske forskningsområdet og Det europeiske utdanningsområdet er også viktige arenaer for å styrke samarbeidet med land utenfor EU/EØS. Kommisjonen planlegger å legge fram en melding om den globale tilnærmingen til forskning, innovasjon, utdanning og ungdom i 2021.

Forskning, innovasjon, utdanning og konkurransekraft er prioriterte områder av EØS-midlene – hvor i underkant av 7 milliarder kroner kan benyttes over en syvårsperiode. Midlene er et viktig virkemiddel i norsk europapolitikk og gir norske aktører muligheten til europeiske samarbeidsmuligheter av høy kvalitet.

Blå muligheter

EUs neste langtidsbudsjett for perioden 2021–27 vil ha en rekke havaktiviteter, bl.a. i form av satsinger på blå vekst og grønn skipsfart innenfor rammen av Horisont Europa. Én av nyvinningene

i Horisont Europa er større vekt på forskning og innovasjon for å løse særskilte samfunnsutfordringer – blant annet for å bedre havets helse og skape blå vekst. I tillegg anses EUs integrerte maritime politikk som et viktig ledd i Kommisjonens ambisjon om å bygge et bærekraftig Europa. Dette tilsier at norske havdepartementer følger prosessene tett og gir innspill om norske posisjoner der det er relevant. Den detaljerte utformingen av de havrelaterte satsingene og partnerskapene under Horisont Europa finner sted i 2021. Deltakelsen i europeiske havsatsinger vil inngå i den norske innsatsen i FNs havforskningstiår på lik linje med den nasjonale innsatsen. Det er en prioritet å sørge for at disse tiltakene bidrar til å løse forsknings- og innovasjonsutfordringene som er identifisert i norsk havpolitikk. EU vil i 2021 videre implementere den oppdaterte Atlanterhavstrategien som ble lagt fram i 2020. Regjeringen vil følge dette arbeidet og vurdere berøringspunkter til norsk politikk.

Regjeringen vil fortsette samarbeidet med EU for å fremme økt kunnskap om havet og bærekraftig verdiskaping i havnæringene. I rammen av den etablerte havdialogen med Kommisjonen vil det fortsatt finne sted jevnlig informasjonsutveksling mellom Kommisjonen og Norge. Norge planlegger også å delta på EUs European Maritime Day i Nederland i mai 2021.

Under EØS-finansieringsordningene for perioden 2014–2021 fremmes også bærekraftig blå vekst. Potensialet for midler til blå vekst og blå prosjekter under EØS-finansieringsordningen i denne perioden er anslått til om lag 900 millioner kroner.

Forordningen om harmoniserte regler for hvordan fartøy skal avgi informasjon ved havneanløp («European Maritime Single Window», EMSW) ble vedtatt i 2019. Norge har allerede et velfungerende nasjonalt system for meldeplikt fra fartøy. Regjeringen arbeider i det videre implementeringsarbeidet for at norske interesser vil bli ivaretatt i størst mulig grad i en ny felles EU-løsning, for å unngå at Norge får et mer omfattende og mindre brukervennlig system enn det vi har i dag. Forordningen skal være gjennomført i norsk rett innen august 2025.

Digitalisering og elektronisk kommunikasjon

Regjeringen vil i 2021 fortsette arbeidet med å følge opp EUs nye strategi for et digitalt Europa. Regjeringen følger prosessene tett, og vil blant annet medvirke i utformingen av regelverk som er del av den digitale strategien.

EU la 15. desember 2020 frem forslag til en regelverbspakke om digitale tjenester. Pakken består av et forslag til forordning om digitale tjenester (DSA) og et forslag til en forordning om digitale markeder (DMA). Regelverbspakken utgjør en sentral del av EUs nye digitale strategi og skal regulere tilbydere av digitale tjenester som for eksempel formidlingstjenester, e-handelstjenester, sosiale nettverk og digitale plattformer. Hensikten med forslaget er blant annet å legge til rette for sikker bruk av de digitale plattformene og andre digitale tjenester, vurdere plattformenes ansvar for innhold, deres funksjon som portvokter, yttingsfrihet, sikre likeverdige konkurransevilkår og forbrukernes rettigheter. Regjeringen levert i oktober 2020 et samlet norsk innspill til EU om DSA. Regjeringen vil fortsette å følge prosessen mot ny regulering tett.

Videre vil regjeringen følge opp EUs forslag til regulering av kunstig intelligens og dataforvaltning og -bruk.

Regjeringen vurderer om Norge skal delta i EUs Digital Europe Programme (DIGITAL) 2021–27. DIGITAL er EUs program for digital omstilling og bruk av innovative digitale teknologier i samfunn og næringsliv. Programmet har som mål å etablere EU som en pådriver i den digitale transformasjonen, og bygge kapasitet innen framtidsrettede digitale teknologier som forventes å ha stor betydning for vekst og sysselsetting i Europa de neste årene. Innsatsen i DIGITAL skal bygge videre på investeringer gjort i Horisont Europa og digitaliseringsprogrammene programmene CEF- og ISA² som Norge deltok i ut 2020. Satsingsområdene

i DIGITAL er anvendelse av digitale teknologier og løsninger, tungregning, kunstig intelligens, cybersikkerhet og avanserte digitale ferdigheter. DIGITAL vil ha et grensesnitt mot andre EU-programmer, særlig Horisont Europa. Norske myndigheter har gitt flere innspill til utformingen av programmet.

Den digitale infrastrukturen er selve grunnmuren i den digitale omstillingen. EU har høyt fokus på å sikre investeringer i konnektivet, i utrulling av 5G, 6G og fibernett. Regjeringen vil følge EUs ulike initiativer på dette området tett og vil bidra aktivt inn i arbeidet med en verktøykasse for å redusere kostnadene ved utrulling av nett med svært høy kapasitet og 5G-nett, i det felleseuropeiske arbeidet med 5G-sikkerhet og revisjonen av bredbåndsutbyggingsdirektivet.

Et nytt og framtidsrettet felleseuropeisk rammeverk for elektronisk kommunikasjon (ekomkodeksen), og ny forordning om opprettelsen av BEREC («Body of European Regulators for Electronic Communications»), er vedtatt i EU. Ekomkodeksen innebærer en modernisering av dagens regelverk og skal stimulere konkurransen som «driver» for investeringer, bidra til utbredt tilgang til og bruk av nett med svært høy kapasitet i hele EU, styrke det indre marked og styrke forbrukerrettigheter.

Det felleseuropeiske rammeverket for elektronisk kommunikasjon danner grunnlaget for vår nasjonale regulering på ekomområdet. Regjeringen vil fortsette arbeidet med å innlemme det nye regelverket i EØS-avtalen, samtidig som vi fra norsk side vil søke å sikre Norge en tilfredsstillende deltagelse i BEREC. Det arbeides med å gjennomføre det nye regelverket i nasjonal rett og regjeringen tar sikte på å legge fram en proposisjon for Stortinget i 2021.

EU har lenge arbeidet med å revidere kommunikasjonsverndirektivet som gjelder ekomtilbyders taushetsplikt og vern av kommunikasjonsdata som gir opplysninger om enkeltpersoner. Diskusjonene i Rådet pågår fortsatt på flere sentrale spørsmål. Ett av spørsmålene er hvem som skal kunne få tilgang til slike data, og om og hvordan

for eksempel lokasjonsdata som framkommer ved bruk av mobiltelefon skal kunne brukes, eventuelt i anonymisert form. Regjeringen vil fortsette å følge dette arbeidet tett.

Regjeringen vil følge opp forslag til regelverk som skal sikre at data som ikke kan knyttes til enkeltpersoner skal kunne lagres og behandles fritt i EU/EØS. Regjeringen vil også følge opp Kommisjonens handlingsplan for digitalisering av offentlige tjenester og revisjon av EUs regelverk for videre bruk av offentlige data (PSI-direktivet). Norge er blant foregangslandene når det gjelder deling av data som ikke kan knyttes til enkeltpersoner, og gjennom foretaksregistrering og digital dialog med næringslivet, og har derfor erfaringer som etterspørres av EU. Regjeringen vil også prioritere internasjonalt samarbeid for å bedre personernet i den digitale verden.

Digitalisering er også svært viktig i transportsektoren. Norge signerte høsten 2020 sammen med EU-landene Passau-deklarasjonen «Smart Deal for Mobility – Shaping the mobility of the future with digitalisation – sustainable, safe, secure and efficient». På vegtransportområdet vil Norge jobbe for at vårt initiativ med å utvikle og innføre digitalt førerkort også overføres til europeisk nivå. Vi vil bl.a. spille inn dette i den pågående revisjonen av førerkortdirektivet i 2021.

På forbrukerområdet vil det være viktig å ivareta forbrukerrettigheter på ulike områder knyttet til digitalisering.

Kommisjonen arbeider med å etablere et felleseuropeisk regelverk for bruk av droner. Ambisjonen er å stimulere til økonomisk vekst og nye arbeidsplasser i flere samfunnssektorer. I tillegg vil det kunne bidra til effektivisering av transport og innhenting av data. Det første felleseuropeiske dronerregelverket med sikkerhetsregler for droneoperasjoner og produktkrav for masseproduserte droner ble vedtatt i EU i 2019. «U-space» er det kommende felleseuropeiske konseptet for et sett av tjenester som ytes på en automatisert måte gjennom et digitalt system. Dette muliggjør at mange droner kan operere samtidig i lavt

luftrom, spesielt i tettbygde områder, på en trygg, effektiv og sikker måte. U-space skal etter planen introduseres i fire faser fram til rundt 2035. Utkast til et første regelverk for U-space ble presentert av Kommisjonen i 2020, og norske myndigheter deltar i det felleseuropeiske arbeidet med U-space. Regjeringen vil, i tråd med sin dronestrategi, fortsette å bidra aktivt i utformingen av det felleseuropeiske regelverket for droner i 2021.

Som et kunnskapssamfunn er Norge avhengig av å tilrettelegge for god digital kompetanse og læring for omstilling og verdiskaping. Gode digitale ferdigheter er grunnleggende for å ta høyere utdanning, å delta i arbeidslivet og dele forskningsdata, og skape bedre tjenester og produkter. Sommeren 2020 lanserte Kommisjonen sin «Digital Education Action Plan» med tiltak for å styrke digital kompetanse i Europa. I sin årlige oppsummering av hovedtrekk i EUs politikk framover, lanserte Kommisjonen «EUs digitale tiår» for å understreke bredden i initiativer på digitaliseringsfeltet og at digitalisering påvirker alle områder. Gjennom deltakelse i relevante programmer har Norge ta aktiv del i det europeiske samarbeidet for å styrke digital kompetanse og omstilling. Regjeringen vurderer videre deltakelse i Erasmus+, Horisont Europa, Digitalt Europa, Det europeiske forskningsområdet og Det europeiske utdanningsområdet.

Kultur, kreativ næring og urban utvikling

Kulturell og kreativ næring bidrar til både innovasjon, økonomisk vekst og sysselsetting. Regjeringen er opptatt av at denne næringen skal utvikle seg, vokse og eksportere mer. Samtidig må vi sikre at de som skaper innhold får betalt for bruken gjennom å beskytte opphavsretten, slik at det er trygt å investere i utviklingen av kunst og kulturprodukter. Regjeringen vil følge EUs arbeid på dette området gjennom dialog med EUs institusjoner og ved bruk av Norges nasjonale eksperter i Kommisjonen. Norsk deltakelse i EUs kultur- og medieprogram, Kreativt Europa,

og forsknings- og innovasjonsprogrammet, Horisont Europa vurderes.

Norge støtter, og er engasjert i, EUs arbeid med å få urbane spørsmål opp på den politiske dagsorden. EU har flere by-programmer, og Norge deltar i Urban Agenda. Norske byer har deltatt i brede partnerskap om sirkulær økonomi (Oslo), klimatilpasning (Trondheim), offentlige anskaffelser (Larvik) samt bærekraftig arealbruk og naturbaserte løsninger (Stavanger). Disse partnerskapene ble avsluttet i 2020. Norge deltar også i et forsknings- og innovasjonssamarbeid som er etablert for å svare på de store samfunnsutfordringene som byer i Europa står overfor.

Kreative næringer og urban utvikling er høyt på forskings- og innovasjonsagendaen i EU også framover. Regjeringen vurderer deltakelse i Horisont Europa, som vil gi norske miljøer store

muligheter for prosjektf finansiering. Kommisjonen arbeider med utforming av europeiske partnerskap, og ett av disse har omstilling til bærekraftige byer som tema. Europakommisjonen arbeider også med en egen utlysning som går særlig på å bruke forskning og innovasjon til å finne nye løsninger for fremme av klimanøytrale og smarte byer. Initiativene baseres på samarbeid mellom offentlig og privat sektor, og skal involvere aktører bredt, også innbyggere i de europeiske landene.

Interreg er EUs program for å fremme sosial og økonomisk integrasjon over landegrensene gjennom regionalt samarbeid. Norsk deltakelse i er vår viktigste inngangsport til EUs regionalpolitikk og et viktig instrument for å løse felles lokale og regionale utfordringer på tvers av landegrenser. Regjeringen vurderer å videreføre Norges deltagelse i Interreg for perioden 2021–2027.

Et ansvarlig Europa

Regjeringen vil bidra til en bærekraftig, langsiktig og solidarisk politikk på europeisk nivå for å møte felles utfordringer knyttet til migrasjon, klimaendringer og ressursforvaltning.

Helhetlig migrasjonspolitikk

Regjeringen vil bidra til en felleseuropeisk og helhetlig migrasjonspolitikk, som omfatter et bredt spekter av virkemidler, for å møte utfordringene med irregulær migrasjon og høye asylankomster.

Europakommisjonen la 23. september 2020 fram forslag til en Ny pakt for migrasjon og asyl (Pakten). Forslaget er omfattende og Norge stiller seg positiv til at Kommisjonen har presentert et helhetlig forslag på dette feltet. Det er basert på tre pilarer: styrket samarbeid med tredjeland, styrkede prosedyrer ved EUs yttergrenser og en ny mekanisme for solidaritet og omfordeling av ansvar innad i Europa. Dersom det oppnås enighet, vil det kunne påvirke Norge både direkte og indirekte. Noe bindes vi til gjennom tidligere inngåtte tilknytningsavtaler, men det meste står vi fritt til å bidra til.

De europeiske landene har motstridende interesser og forhandlingene er krevende i EU. Uenighetene gjelder særlig forslaget om en solidaritetsmekanisme på asylfeltet. Der yttergrenselandene i sør mener at reell solidaritet fordrer obligatorisk omfordeling av asylsøkere i form av relokalisering, mener andre, særlig i Øst- og Sentral-Europa, at bidragene til solidaritet må være frivillige og fleksible. Landene har ulike forutsetninger til å bidra og dette mener man må hensyntas.

Rådet har tidligere valgt å behandle alle rettsaktene som inngår i EUs felleseuropeiske asylsystem («Common European Asylum System», CEAS), som en pakke der intet blir endelig vedtatt før alt kan vedtas. Dette har forhindret vedtak av rettsakter det isolert sett er stor grad av enighet om. Dette gjelder særlig en forordning om registreringssystemet Eurodac (fingeravtrykk) og en om EUs asylbyrå (EUAA). Det er ikke kvalifisert flertall blant EUs medlemsland for å vedta disse utenfor pakken.

Norge og de andre assosierte landene ble høsten 2020 invitert til å delta på alle rådsmøtene som diskuterte Pakten, også de delene av Pakten som ikke er omfattet av våre tilknytningsavtaler. Fra norsk side ble det framført at Norge hilser forsøkene på å nå fram til felleseuropeiske løsninger på migrasjonsutfordringene velkomne og at Norge vil ta aktivt del i diskusjonene av de delene av Pakten vi er bundet av.

Dette gjelder bl.a. forslagene til videreføring av Dublin-regelverket. Kommisjonen foreslår at Dublin-forordningen utgår og erstattes av en forordning for asyl- og migrasjonshåndtering (AMMR). Her videreutvikles reglene for fastsettelse av hvilket land som er ansvarlig for å behandle søknader om asyl i normalsituasjoner. Denne regelutviklingen bindes Norge av. Her vektlegges første ankomstland mindre, mens familietilknytning vektlegges mer og definisjonen av familie utvides til også å gjelde søsken og familie etablert etter ankomst til Europa. Om asylsøkere har familie i annet europeisk land, vil dette landet få ansvaret for å behandle søknaden.

Andre deler av AMMR gir regler for solidaritetsmekanismen. Kommisjonen foreslår ikke at Norge skal bli bundet av den nye mekanismen for

omfordeling i tilfeller av stort press på og kriser for enkeltlands asylsystem, og ved ilandsettinger etter redningsaksjoner til havs. Norge står her fritt til av eget tiltak å tilby bidrag. I diskusjonene vil man fra norsk side framføre støtte til arbeidet med et mer forutsigbart og effektivt europeisk system for håndtering av migrasjon og asyl. Regjeringen stiller seg videre positiv til etablering av en solidaritetsmekanisme, men gir ikke nå løfter om bidrag eller deltakelse i en slik mekanisme.

Norge vil fortsatt bistå land som har et særlig migrasjonspress, blant annet gjennom å sende eksperter til operasjoner i regi av EASO og delta i byråets øvrige arbeid. Regjeringen vil følge opp EØS-programmene på asyl- og migrasjonsfeltet i Hellas, og avtalte programmer og prosjekter på feltet i Romania, Bulgaria og Kypros. I Hellas vil Norge bl.a. bidra til å styrke kapasiteten til å gi gode tilbud til enslige mindreårige asylsøkere. Som ytterligere bistand til Hellas besluttet regjeringen høsten 2020 å relokalisere 50 asylsøkere fra landet. Relokaliseringen skjer som del av Europakommisjonens ad-hoc initiativ for relokalisering fra Hellas. Asylsøkerne vil bestå av sårbare barnfamilier fra Syria, og ankommer trolig Norge i løpet av februar 2021.

Norske myndigheter vil delta i videreutviklingen av visumsamarbeidet. Visumforordningen er blitt revidert ved Europaparlaments- og rådsforordning 2019/1155 av 20. juni 2019, anvendt fra 1. februar 2020. Norge har implementert de nødvendige endringene i utlendingsforskriften. Det ble på tampen av 2020 også politisk enighet om visuminformasjonssystemet (VIS). Formell vedtakelse forventes våren 2021. Dette ses i sammenheng med interoperabilitetsarbeidet som pågår, hvor det tas sikte på å lette kommunikasjon mellom en rekke av systemene som brukes innen politisamarbeid, migrasjon og grensekontroll.

Retur av personer uten lovlig opphold er en sentral og nødvendig del av en helhetlig migrasjonspolitik, og er et prioritert område for regjeringen. Det er avgjørende både for et velfungerende asylinstitutt og regulert innvandring at mennesker som verken har et beskyttelsesbehov eller annet

lovlig oppholdsgrunnlag i Europa, returnerer til sine hjemland.

Regjeringen vil ivareta Norges ansvar for å kontrollere vår del av den felles yttergrensen i Schengen og bidra til effektiv kontroll av andre deler av yttergrensen for å sikre at grensepaseringen inn til Europa skjer i ordnede former. Regjeringen tar sikte på å fortsette å bidra til tiltak organisert av Det europeiske grense og kystvaktbyrået (EBCG/Frontex).

Et styrket Frontex vil være et viktig bidrag til god forvaltning av Schengen-yttergrenser. Styrkingen av mandatet til Frontex på returområdet er videre viktig for å sikre en effektiv returpolitikk i hele Schengen-området.

EU har arbeidet aktivt for å inngå avtaler om retur og tilbakesendelse av personer som ikke har lovlig opphold, noen ganger i form av forenklede prosedyrer gjennom uformelle avtaler. Dersom Norge anser det som ønskelig med tilsvarende avtale, kan vi avtale at samme prosedyrer ved retur og tilbaketakelse gjelder for oss og avtalelandet.

Norske myndigheter vil også fortsette å bidra til å videreutvikle felleseuropeiske prosedyrer og systemer for et mer effektivt retursamarbeid. Regjeringen støtter EUs tilnærming med å koble returarbeid til visumpolitikk, slik at manglende samarbeid om retur kan resultere i innstramninger i visumprosedyrene i EU/Schengen-land.

For å kunne møte migrasjonsutfordringene, må vi også sammen med andre europeiske land ta tak i de grunnleggende årsakene til migrasjon. Samarbeid med opprinnelses- og transitland er viktig for å sikre at migrasjon skjer innenfor regulerte, trygge og lovlige kanaler. Menneskerettighetene gjelder for alle og vi skal rette oppmerksomheten særlig mot sårbare grupper.

I migrasjonspakten ser Kommisjonen migrasjon i sammenheng med både inkludering av nyankomne og deres bidrag til Europas velferd, kunnskapsproduksjon og innovasjonsevne. En av prioriteringene er videre å utnytte rollen utdanning,

praksis og etter- og videreutdanning kan spille i å sikre god inkludering og integrering og å løse migrasjonsutfordringer. Som et ledd i dette la Kommisjonen fram sin reviderte handlingsplan for integrering og inkludering i november 2020. Regjeringen arbeider aktivt med å fremme gode koblinger mellom integrering, arbeidslivet og kunnskap. Migrasjonspakten og handlingsplanen blir derfor et viktig referansedokument for norsk politikk i 2021. En eventuell norsk deltakelse i Erasmus+ vil også være et viktig redskap for å sikre god utdanning og opplæring til flyktninger og immigranter.

Forebygging av irregulær migrasjon og retur av personer uten lovlig opphold er et sentralt mål for et styrket migrasjonssamarbeid med opprinnelses- og transittland. Retur og migrasjon skal inngå som en integrert og sentral del av det utenrikspolitiske og bistandsmessige forholdet med opprinnelsesland. Dette er i tråd med tilnærmingen EU har på feltet og det er i Norges interesse å støtte opp om dette arbeidet. I Kommisjonens forslag til ny pakt for migrasjon og asyl legges det opp til styrket samarbeid med land langs migrasjonsruten, og videreføring av satsingen på migrasjonspartnerskap. En sentral arena for Norge og Europas samarbeid med afrikanske land er Valletta-samarbeidet og samarbeidets tilknyttede prosesser, herunder Khartoum- og Rabat-prosessene.

Flergiverfondet EU Trust Fund (EUTF) er samarbeidets finansielle instrument, som støtter kortsiktige og langsiktige tiltak for styrket migrasjonshåndtering og stabilisering samt tiltak mot de grunnleggende årsakene til migrasjon. Norge sitter i fondets styre og deltar i alle styrende organer. Norge er femte største bilaterale giver til fondet. EUTF avsluttes 31. desember 2021, etter å ha blitt forlenget med ett år.

Norge vil ved bruk av den årlige kvoten for overføringsflyktninger bidra til den felleseuropeiske innsatsen med å gi vern og en varig løsning til flyktninger som ikke kan få det i sine nærområder, og vil arbeide for at flere land i Europa skal delta i dette gjenbosettingsarbeidet. Gjenbosetting av flyktninger og alternative måter å ta

imot flyktninger på inngår også i Pakten. Alternative måter kan omfatte humanitære visa, lokal-samfunns sponning av flyktninger, familieegjenforening, og studie- og arbeidstillatelser spesifikt for flyktninger. Flyktninger har rett til familieegjenforening med medlemmer i kjernefamilier, men Norge har så langt ikke gått inn på andre ordninger enn gjenbosetting. Norge deltar i nettverket for medlemsland og assosierte land knyttet til gjenbosetting og andre legale måter man kan ta imot flyktninger på som Kommisjonen og EASO etablerte høsten 2019.

Norge er medlem av det europeiske integreringsnettverket (EIN). Samarbeidet skal styrke koordinering, samarbeid og utveksling av erfaringer i et bredt perspektiv, som blant annet omfatter arbeid, utdanning og likestilling. Norge vil også delta i det nyopprettede samarbeidet for erfaringsutveksling med europeiske land om migrasjons-, utviklings- og diasporaorganisasjoner.

Klima og energi

Europas grønne giv er en vekststrategi som både skal transformere EU til en mer ressurseffektiv, rettferdig og moderne økonomi og ta EU mot klimanøytralitet i 2050. Norge ønsker å være en partner for EU i utviklingen og gjennomføringen av strategien, og vil bidra aktivt i politikk- og regelverksutviklingen som følger av den.

Norge samarbeider tett med EU i klimapolitikken. I 2015 meldte både Norge og EU inn et mål til FN om å redusere klimagassutslippene med minst 40 prosent innen 2030 sammenlignet med utslippsnivået i 1990.

I oktober 2019 inngikk EU, Norge og Island en avtale om felles oppfyllelse av utslippsmålet for 2030. Avtalen betyr at Norge deltar i EUs klimaregelverk i perioden 2021–2030 på like vilkår som EU-landene. Norge er fra før med i EUs kvotesystem for bedrifter, som setter et tak på de samlede europeiske utslippene fra industri, luftfart og olje- og gassproduksjon. I tillegg skal Norge fra 2021 samarbeide med EU om utslippskutt fra transport, oppvarming av bygg, jordbruk, avfall og

andre utslipp utenfor kvotesystemet. Regelverket om bokføring av utslipp og opptak fra skog- og arealbrukssektoren vil også gjelde for Norge i denne perioden.

I februar 2020 meldte Norge inn et forsterket norsk klimamål for 2030 til FN om å redusere utslippene fra 50 prosent og opp mot 55 prosent i 2030 sammenlignet med 1990-nivå. I desember 2020 vedtok EU å forsterke sitt klimamål til minst 55 prosent, utformet som et nettomål som tar hensyn til opptak i skog og arealbruk. De forsterkede målene vil legges til grunn for Norges klimasamarbeid med EU mot 2030.

Kommisjonen skal innen sommeren 2021 legge fram forslag til en rekke konkrete tiltak og virkemidler som skal sette EU i stand til å oppnå et skjerpet klimamål på 55 prosent i 2030. Regjeringen vil følge tett med på videreutviklingen av EUs klimaregelverk. Det er blant annet varslet forslag om utvidelse av EUs kvotesystem til å inkludere utslipp fra veitrafikk, skipsfart og bygninger. Det kommer likeså forslag til revisjon av regelverket for de ikke-kvotepliktige utslippene som inngår i den såkalte innsatsfordelingen, og i regelverket om skog- og arealbruk. Regjeringen legger vekt på å videreutvikle det gode energisamarbeidet mellom Norge og EU om målsetningene i Europas grønne giv og energiunionen. Målet til EU er at energiforsyningen skal være sikker, rimelig og klimavennlig.

Norden har de beste forutsetninger for å gjøre en forskjell på klima og energi. Regionale initiativer under visjonen for nordisk samarbeid vil støtte implementeringen av Europas grønne giv. Ambisjonen mot 2030 og 2050 er at Norden skal vise vei gjennom effektivt regionalt klima- og miljøsamarbeid.

Et velfungerende og effektivt energimarked, med tilstrekkelig infrastruktur og et forutsigbart juridisk rammeverk, er en forutsetning for forsyningssikkerhet og en effektiv klimapolitikk i Europa. Regelverksrevisjoner knyttet til å videreutvikle EUs indre gassmarked og bidra til økt forsyningssikkerhet blant medlemslandene, samt EUs satsing på hydrogen, kan få betydning

for norsk gasseksport og blir derfor fulgt tett. Det er viktig for Norge at Europa er bevisst naturgassens rolle som energikilde i sine regelverksrevisjoner. Klare signaler om gassens videre rolle er viktig for å sikre at Norge og andre eksportører foretar nødvendige investeringer slik at leveranseevnen opprettholdes.

I arbeidet med videreutviklingen av regelverket for elektrisitetsmarkedsdesign i Europa, har regjeringen lagt vekt på at prisene får anledning til å variere med tilbud, etterspørsel og knapphet på produksjon og overføringskapasitet. «Ren energi-pakken» inneholder en revisjon av fornybardirektivet, energieffektiviseringsdirektivet, bygningsenergidirektivet og en ny rettsakt om et styringssystem for energiunionen – i tillegg til fire rettsakter for elektrisitetsmarkedet. Rettsaktene vurderes på ordinær måte i EØS/EFTA-prosessen.

Regjeringen vil i 2021 følge utviklingen under de ulike prosessene knyttet til Europas grønne giv, aktivt fremme norske interesser i utviklingen av et velfungerende europeisk energimarked og dele våre erfaringer med det integrerte energimarkedet i Norden.

Mens norsk kraftsektor er nær utslippsfri, er mange europeiske land i gang med å erstatte kull og kjernekraft med fornybar energi. Omleggingen av energiforsyningen i Europa gir Norge muligheter til å bidra til mer klimavennlig energiproduksjon, og -bruk på kontinentet. Norges posisjon som en av verdens ledende energinasjoner, også innenfor fornybar energi, skal opprettholdes og videreutvikles.

Norge dekker omtrent en fjerdedel av EUs gassbehov. I Europa er naturgass en viktig kilde til oppvarming og i industrielle prosesser. Ved å erstatte kull med gass vil man kunne bidra til reduksjon i klimagassutslippene og bedre luftkvalitet lokalt, samtidig som EU er tydelig på at oppnåelsen av deres utslippsmål for 2030 vil kreve en dekarbonisering av energisektoren. Norge skal fortsette å være en pålitelig og sikker leverandør av gass til Europa med lavest mulig utslipp. Norsk naturgass produseres og leveres i dag med langt lavere klimagassutslipp enn gjennomsnittet av naturgass

brukt i Europa. Gasskraft kan også fungere godt sammen med variabel fornybar energi, som sol- og vindkraft.

Hydrogen har høy politisk oppmerksomhet i EU, og Kommisjonen la fram en egen hydrogenstrategi sommeren 2020. Hydrogen kan produseres ved elektrolyse fra fornybar energi («grønn hydrogen»), men mesteparten av dagens hydrogenproduksjon er basert på reformering av naturgass. Flere har pekt på muligheten for å konvertere naturgass til hydrogen i kombinasjon med CO₂-fangst og -lagring (CCS) som et tilnærmet utslippsfritt alternativ.

For norske energibedrifter er EU et svært sentralt marked både når det gjelder investeringer i, og leveranser til, nye prosjekter. Her brukes blant annet norsk kompetanse fra offshore olje- og gassvirksomhet i nye markeder som havvind. Norge deltar i regionalt samarbeid på havvind i North Sea Energy Cooperation.

Gjennom EØS-midlene har vi et omfattende samarbeid med en rekke EU-land, også på klima- og energiområdet hvor om lag 3,5 milliarder kroner kan benyttes over en syvårs-periode. Miljødirektoratet og Norges vassdrags- og energidirektorat er involvert i programmer i en rekke sentrale europeiske land, blant annet knyttet til fornybar energi, energieffektivisering, energiomlegging, klimatilpasning og utslippsreducerende tiltak.

Regjeringen vil bidra til å utvikle teknologi for fangst, transport og lagring av CO₂, og legge til rette for en kostnadseffektiv løsning for fullskala CO₂-håndteringsanlegg i Norge som gir teknologikutvikling i et internasjonalt perspektiv. Prosjektet har fått navnet Langskip. Et vellykket Langskip vil bidra vesentlig til utviklingen av CO₂-håndtering som et effektivt klimatiltak og etablere infrastruktur som kan benyttes av europeisk industri. Det er økende oppmerksomhet om CCS i en rekke europeiske land, og fem CCS-prosjekter står nå på Kommisjonens liste over prioriterte infrastruktur-prosjekter i Europa. Et av disse er Northern Lights-prosjektet, som Equinor, Shell og Total står bak og som inngår som en del av Langskip. Northern Lights sitt arbeid med å skape et marked

for CO₂-håndtering i Europa viser at det er flere prosjekter som vurderer å bruke infrastrukturen i Norge. Høsten 2019 signerte sju europeiske selskaper avtaler (MoU-er) med Northern Lights om utvikling av verdikjeder for CCS.

Norske myndigheter har en tett dialog med Kommisjonen om CCS, og jobber for å spre kunnskap om teknologien i Europa.

Forskning og innovasjon blir grunnleggende for å nå EUs ambisjon om det grønne skiftet. Norge har sterke forsknings- og innovasjonsmiljøer med særlig kompetanse på klima og miljø, og meget god uttelling i EUs forsknings- og innovasjonsprogram, Horisont 2020. Klima og miljø er dermed et godt eksempel på et område hvor norske aktører bidrar til å styrke det norske avtrykket i europeisk politikk.

Bærekraftig transport og luftfart

Det viktigste tiltaket i Europas grønne giv på transportområdet er Kommisjonens nye Mobilitetsstrategi, som ble lagt fram 9. desember 2020. Mobilitetsstrategien konkretiserer hovedmålsettingen om reduksjon av klimagassutslipp fra transportsektoren, for å oppnå klimanøytralitet i 2050, og fokuserer på bærekraftig og smart mobilitet. Norsk innspill til strategien ble oversendt Kommisjonen høsten 2020, og det ble også utarbeidet en EFTA-kommentar. Strategien, med alle sine 82 initiativer, vil legge rammer for norsk transportpolitikk framover. Derfor er det i 2021 viktig å medvirke aktivt til sentrale regelverksforslag. Norge er godt rustet til å møte de bærende prinsippene i strategien om en mer bærekraftig, digital og robust mobilitet. Blant annet er vi langt framme på elektrifisering, digitale løsninger og trafikkssikkerhet.

Transportsektoren er den største kilden til ikke-kvotepliktige klimagassutslipp i Norge. Regjeringen har en ambisjon om å halvere transportsektorens utslipp innen 2030. Regjeringen har satt flere måltall for nullutslippskjøretøy i 2025 og

2030. Blant annet skal alle nye personbiler og lette varebiler i 2025 være nullutslippskjøretøy. I 2025 skal også nye bybusser være nullutslippskjøretøy eller bruke biogass. Dette forutsetter utvikling av ny teknologi, og et viktig virkemiddel er EUs krav til bilprodusenter og arbeid med CO₂-utslippsstandarter for personbiler, varebiler og tyngre kjøretøy. Regjeringen støtter disse og mener de vil kunne bidra til klimagassreduksjoner. I Europas grønne giv varsles revisjon av CO₂-utslippsstandarterne for personbiler og varebiler i 2021, samt ny EURO 7-standard for kjøretøy. Fra norsk side følger vi dette arbeidet nøye og har sendt inn høringsinnspill.

Kommisjonen har også varslet forslag i løpet av 2021 om å inkludere skipsfarten og vegtransporten i kvotehandelssystemet (ETS). Kommisjonens arbeid med å inkludere blant annet skipsfart i ETS følges nøye. Norge har en positiv holdning til initiativet. Både Norge og EU og vektlegger at det globale rammeverket for reduksjon av klimagassutslippene fra skipsfarten gjennom forhandlingene i FNs sjøfartsorganisasjon IMO må styrkes. Kvoteplikt kan være et viktig verktøy for å redusere klimagassutslipp fra skipsfarten i EU/EØS-området. Norsk innenriks skipsfart er omfattet av avgift på CO₂.

Regjeringen vil fortsette å legge til rette for nyskaping som fører til en grønnere sjøtransportsektor, slik som utvikling av autonome, elektriske og hydrogendrevne fartøy samt landstrømanlegg. På dette området er Norge langt framme og kan dermed bidra med våre erfaringer og være en attraktiv samarbeidspartner for EU. Tilgang til bærekraftig drivstoff for skipsfarten vil bli nærmere gjennomgått i EUs kommende initiativ *FuelEU Maritime*. Det er gitt økonomisk støtte fra EUs Horisont 2020-program til landstrømanlegg i Kristiansand havn, til et prosjekt for utvikling av elektrisk hurtigbåt på strekningen Stavanger-Hommersåk og til en hydrogenferge i Finnøy-sambandet utenfor Stavanger samt ombygging av et norsk offshorefartøy til å benytte ammoniakk som drivstoff.

Luftfarten i Norge er i all hovedsak kvotepliktig. Regjeringen ønsker å legge til rette for null- og

lavutslippsluftfart. Det vil derfor være naturlig å følge med på framtidig utvikling i EU på disse områdene. Regjeringen ønsker å videreføre samarbeidet mellom EUs flysikkerhetsbyrå EASA (European Aviation Safety Agency) og Luftfartstilsynet om tidlig introduksjon av lav- og nullutslippsfly. Samferdselsdepartementet vil fortsatt følge med på videre utvikling, og bidra med høringsinnspill i initiativet fra Kommisjonen om bærekraftig drivstoff til luftfart kalt «Refuel EU Aviation».

Regjeringen legger også til rette for utvikling og bruk av alternativt drivstoff som for eksempel elektrisitet, biodrivstoff og hydrogen, og la i 2019 fram Handlingsplan for infrastruktur for alternative drivstoff i transport. I handlingsplanen framhever vi viktigheten av å kombinere offentlige virkemidler med markedsbaserte løsninger. Kommisjonen har en pågående revisjon av direktivet om infrastruktur for alternativt drivstoff i transport (AFI-direktivet). Forslag til revidert direktiv forventes framlagt i andre kvartal 2021, og blir trolig mer ambisiøst enn dagens direktiv. Norge har kommet med innspill til revisjonen, der vi understreker at utbredelse av alternativt drivstoff i transportsektoren i stor grad avhenger av teknologiutviklingen. Vi fraråder derfor å sette nasjonale måltall for infrastrukturen. Videre ønsker vi at det etableres felleseuropeiske standarter også for lading av elektriske busser, og støtter Kommisjonens pågående arbeid med nytt regelverk om dette. Vi vil fra norsk side nøye følge revisjonsarbeidet i 2021 og fremme norske synspunkter bla. gjennom deltakelse i Kommisjonens AFI-komité.

Forvaltning av naturressurser

Regjeringen vil i samarbeid med EU videreføre en politikk som gir en god balanse mellom bærekraftig bruk og vern av ressursene, og som bidrar til rene hav og fortsatt bærekraftig utnyttelse av naturressurser. Det er positivt at EU utvikler en egen havpolitikk. I EUs grønne giv framheves betydningen av havets rolle i bekjempelsen av klimaendringer og som en viktig produsent av

bærekraftig mat og energi. Norge vil sammen med Kommisjonen bidra til å øke kunnskapen om, og betydningen av, havområdene blant EUs medlemsland. FNs havkonferanse i 2021 vil være en viktig milepæl.

Norge samarbeider med EU om forvaltning av felles fiskebestander og bekjempelse av ulovlig, uregulert og urapportert fiske. Fra norsk side er det en overordnet ambisjon å sikre et bærekraftig fiske som gir grunnlag for et høyt og stabilt utbytte fra fiskebestandene. Blant annet er EUs implementering av et landingspåbud i tråd med EUs felles fiskeripolitikk (CFP), samt revisjon av EUs kontrollforordning, viktige virkemidler av betydning for forvaltningen av våre felles fiskeribestander.

Storbritannias uttrede av EU innebærer at det må etableres et trepartssamarbeid mellom Norge, EU og Storbritannia om fiskebestander vi forvalter i fellesskap. De viktigste spørsmålene som må løses er en ny ordning for kvotebytte, opprettholdelse av gjensidig adgang til å fiske i hverandres soner på fellesbestander og fordeling av kvoter. Storbritannia må innlemmes på en god måte i samarbeidet om fellesbestandene i Nordsjøen, de pelagiske kyststatsforhandlingene og relevante regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner. Norge har etablert dialog med både EU og Storbritannia om dette, og forhandlinger om et nytt rammeverk for et trepartssamarbeid vil være en hovedprioritet i 2021. Europakommisjonen og Nærings- og fiskeridepartementet er dessuten enige om å starte forhandlinger om et nytt rammeverk som skal erstatte den nåværende rammeavtalen om fiskerisamarbeid fra 1980 tidlig i 2021.

Norge har styrket havnestatskontrollen av sikkerhet og arbeidsmiljø på utenlandske fiskefartøy innen norsk jurisdiksjonsområde og har tatt opp med EU at det bør etableres et samarbeid om havnestatskontroll for å effektivisere kontrollen innen EU/EØS-området.

Regjeringen vil følge opp enigheten om en internasjonal avtale mot uregulert fiske i Polhavet og om styrket forskningssamarbeid. Avtalen er viktig for forvaltningen av havet rundt Nordpolen og

bidrar til det globale arbeidet for å begrense uregulert fiske.

Norge vil også fortsette dialogen med EU for å framheve viktigheten av arbeid mot grenseoverskridende organisert kriminalitet i den globale fiskeindustrien.

Norges posisjon i dette spørsmålet må framheves overfor EU gjennom å formidle både bakgrunn og mål med den norske politiske satsingen på dette feltet. Blant annet gjelder dette satsningen på «blå rettferd» («Blue Justice»). Her har Norge tatt initiativ til et globalt samarbeid for å bistå utviklingsland med å sikre rettferdig konkurranse i fiskeindustrien, ved å finne konkrete tiltak for å hindre markedet i å ty til ulovlige løsninger for egen for tjeneste. Dette gjøres bl.a. gjennom innsatser for kompetanseheving og bevisstgjøring for å styrke det tverrfaglige samarbeidet med politi, retts- og påtaleenheter og relevante kontrolletater i samarbeidslandene. Kunnskapsprogrammet Fisk for utvikling (Ffu) innenfor utviklingsbistanden støtter også ulike internasjonale organisasjoner i arbeidet mot både UUU-fiske og fiskerikriminalitet, og Norge er nest største bidragsyter til FAOs arbeid med implementering av Havnestatsavtalen (PSMA).

Arktis

EU har også engasjert seg i spørsmål knyttet til Arktis. Regjeringen støtter EUs søknad om fast observatørstatus i Arktisk råd. EU er også en stor forskningsaktør i Arktis. EUs engasjement øker behovet for at Norge informerer bredt og bidrar til formidling om forholdene og mulighetene i de nordlige regionene av Europa i EUs institusjoner og medlemsland. Vi legger særlig vekt på at disse regionene ikke er øde områder, men levende lokalsamfunn og byer med behov for bærekraftig næringsutvikling og gode levekår, og hvor Norge har lang erfaring med å forvalte området på en måte som ivaretar miljø-, sosiale og næringshensyn.

Norge støtter arbeidet i EUs «Arctic Stakeholder Forum», og forumets forslag til

investeringsprioriteringer. Forumets arbeid er godt forankret hos lokale aktører. Det er viktig å involvere politiske myndigheter, befolkning, næringsliv og spesielt ungdom i nordområdene. Det ventes at institusjonene vil starte arbeidet med å oppdatere EUs politikk for Arktis. Norge vil følge dette arbeidet tett og arbeide for at norske posisjoner er godt kjent og at norske interesser blir ivaretatt.

Marin forsøpling, plast og sirkulær økonomi

Sirkulær økonomi står sentralt i EUs omstilling til et klimanøytralt samfunn. Målet er å bruke ressurser mer effektivt og lenger, slik at uttaket av nye ressurser går ned.

Sirkulær økonomi-arbeidet har fått et stadig bredere nedslagsfelt i EU. Fokus i politikk- og regelverksutvikling er utvidet fra avfall til å integrere sirkulærøkonomisk tenkning bredt. Det er varslet et offensivt lovgivningsprogram innenfor produkt- og industriregulering, hvor også forbrukerdimensjonen blir viktig.

Det viktigste grepet er et forsterket produkttrammeverk som skal fremme bedre produkter tilpasset en sirkulær økonomi. Det anslås at opptil 80 prosent av et produkts miljøbelastning avgjøres i designfasen. Det skal rulles ut et større program med vekt på økodesign og andre egenskaper slik som levetid, reparerbarhet, egnethet for blant annet gjenvinning og ombruk, innhold

av resirkulert materiale og fravær av miljøgifter. Videreutvikling av arbeidet med miljømessig «fotavtrykk» av livsløpet til produkter og virksomheter blir også viktig.

Norge vil delta aktivt i samarbeidet med EU om den nye produktpolitikken, både om revidering av økodesigndirektivet og på spesifikke produktområder. Et område som peker seg ut er utvikling av batteriteknologi og avfallshåndtering av brukte batterier.

Store mengder plast havner i havet og naturen. Norge vil fortsette å samarbeide nært med EU for å redusere miljøkonsekvenser av plastprodukter og fremme en mer sirkulær økonomi for plast i Europa og globalt. Norge vil følge opp et varslet forslag om å forby tilsatt mikroplast i en rekke ulike produkter. Vi vil fortsette å samarbeide tett med EU om en global avtale mot plastforsøpling og spredning av mikroplast. Første skritt er et vedtak om å nedsette en åpen internasjonal forhandlingskomite under FNs miljøforsamling. Regjeringens bistandsprogram mot marin forsøpling har som målsetning å styrke arbeidet med en global avtale.

Norge vil fortsette å bidra til EUs arbeid med å stimulere fram markeder for sekundære råvarer, hvor det blir viktig å sikre at materialer som gjenbrukes ikke bidrar til å spre helse- og miljøskadelige stoffer. Norge vil også bidra til regelverk som fremmer bruk av teknologier og digitalisering i den sirkulære økonomien, hvor sorterings- og materialgjenvinningsteknologi spiller en viktig rolle.

Regjeringens strategi for samarbeidet med EU 2018–2021 og arbeidsprogrammet for 2021 er tilgjengelig elektronisk på www.regjeringen.no/europapolitikk

Her finnes også vedlegget til arbeidsprogrammet, som gir en oversikt over sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen per februar 2021.

Utgitt av:
Utenriksdepartementet

Bestilling av publikasjoner:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00
Publikasjoner er også tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: E-1003B
Design: Kord AS
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon,
03/2020 – opplag 500

